

M. A. Akşit Koleksiyonundan

Yönetmel İlke

9a

Kuvvet Ayrıllığında Birey Hakları *

*M. Arif Akşit** , Elena Kurashenko*** , Serkan Özbayrak*** , Erdal Çam**** , Mehmet Kuşku**** , Gülseren Oktay******

**Preterm bebeği olan, yönetim konusunda uzmanlıkları olan, aile ile yapılan, Eskişehir Acıbadem Hastanesi Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi Çalışma Prensibinin değerlendirmesinden alınmıştır.*

***Prof. Dr. Pediatri, Neonatoloji ve Ped. Genetik Uzmanı, Acıbadem Hastanesi Eskişehir*

****Pazarlama ve Finans Uzmanı, MBA; Marketing & Finance Cardiff Metropolitan University, İngiltere (Aile).*

*****Avukat, Turgutreis, Bodrum*

******Uzman Dr. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Acıbadem Hastanesi, Eskişehir*

******Hemşire, Yenidoğan Yoğun Bakım Sorumlu Hemşiresi, Acıbadem Hastanesi, Eskişehir*

Bu Ünite de, Kuvvet Ayrıllığı/Separation of Powers ile Bireyin; Hakları, otonomisi ve bağımsızlığı/Free will-Civil Liberties bakış açıları ele alınacaktır. Kuvvet ayrıllığı bireyin haklarını, kuvvetlendirici unsur olarak görülmelidir, karşı veya alternatif seçeneke olamaz.

Engeli olan, özellikle zihinsel engeli olanların, bebeklerin, çocukların kendileri hakkındaki kararı başkalarının aldığı ve uyguladığı dikkate alındığında, yönetim de empati ile merkezîyetçilik, kuvvet ayrıllığı yaklaşımı ile birey hakkı boyutlarının irdelendiği bir çalışma sunulmaktadır.

Yönetim boyutunda karar veren kişi birey veya belirli bir yönetici, amir olduğu ifade edilse de, bu yöneticinin kontrol mekanizması açısından modern işletmelerde Kuvvetlerin Ayrıllığı prensibi temel alındığı gözlenmektedir.

Ancak, Anayasa'nın 12. Maddesi, kişiliğe bağlı olan temel hakların devredilemez, dokunulamaz ve vazgeçilemez olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla tüm hukuksal, yönetim ve yaklaşımlar buna göre olmalıdır. Prematürelere kendi rızasını kullanamadıkları için, Yaşam Hakkı temelinde İnsan Haklarının bir bakıma sağlayan, bir bakıma da avukatı olan sağlık elemanları, sağlık personeli olmaktadır, olmalıdır. Zarar olasılığı olan hiçbir şey düşünülemez. Sorumluluđun bireysel olması ile kuvvet ayrıllığı boyutu açısından, bireysel yaklaşımların irdelenmesi bu Ünite de işlenmektedir.

Özet

Kuvvetlerin Ayrıllığında Birey Hakları

Amaç: Kuvvetlerin ayrıllığı farklı görüşlerin oluşması açısından uygun iken, bireyin aydınlatma sonucunda vereceği karar ile bağımsızlığı, otonomisini kuvvetlendirici olarak, bireysel yaklaşımı öne çıkarmalıdır. Avrupa İnsan Hakları

ve Konseyinde de olduğu gibi, Anayasamız, 12. Maddede; *Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir* denilerek, bu kavram pekiştirilmektedir. Kuvvet Ayrılığı kavramı birey hakkı, yaşam hakkı çerçevesinde irdelenmektedir.

Dayanaklar/Kaynaklar: İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa Konseyi ve Anayasa ile Türk Ceza Kanunu temelinde, Wikipedia ve bazı kaynaklar, bireyin etkinliğine dayanak olarak sunulmaktadır.

Giriş: Kuvvet Ayrılığı temel olarak; Yasama, Yürütme ve Yargı olarak tanımlanmakta, ancak Demokratik Kuruluşlar, Basın, Üniversiteler de bu kuvvetler içinde yerini almaktadır. Kültürel ve sosyal yapıya göre bunların etkinliği bulunsa da insanlığın temeli olan birey ve prematüre bile olsa ona uygun yaklaşım ve öngörülerini saptanması açısından birey boyutu önemsenerek incelenmektedir.

Genel Yaklaşım: Kuvvetler Ayrılığı kavramları olsa da gerçek yaşamda bir gücün daha öne çıktığı da gözlemlenmektedir. Yönetimler merkeziyetçi (santralize), merkezciliğin dağıtılması (de-santralize) ile dağılmış yönetim olarak tanımlanabilmektedir. Çocuk Haklarında belirtilen eğitimin de belirli kalıpları öğrenme yerine, yaşama hazırladığı kadar, saygıyı geliştirmek ile geliştirilmesi olduğu önemsenmelidir. Ekonomik yaklaşımında kendi finans kaynağı ile kendisinin gereksinimlerini karşılaması, bireyselliğin en ideal olduğu görülmektedir. İnsanın yaşa göre Psikolojik gelişimi olduğu ve kazanımları kadar korku ve endişelerinin de geliştiği gerçeği üzerinde durulmalıdır. Bilinç ve bilinç altında da farklı kontrol mekanizmaları olduğu, bunların da dengelenmesinin önemi belirgindir. Kültürel yapıya göre; **Kabile Kültüründe;** tümenden merkeziyetçi, **Tarım Kültüründe;** geleneklerin hakimiyeti, **Endüstri Kültüründe;** kuvvet ayrılığı ile sermaye ve işçi dengesinin kurulması, **Yüksek Teknoloji de;** bilişim ile insanın öne çıkması, **Küreselleşme;** ile civil liberties, bireyin bağımsızlığı temel olmaktadır. Eğitim metotları da buna göre; klasik tipte hoca bağımlı iken, karma yol ile konu öne alınmakta, daha sonra ise bireyin kapasitesine göre eğitilmesi ile talebeye göre farklı yapı oluşmaktadır.

Yaklaşım: İnsan olmadan insanlık olamayacağı ve insanı var etmek, onu eğitmek ve onu geliştirme ile tüm toplum ve insanlığın varlığı ve değişimi ile gelişebileceği algılandıkça, toplum yapısı bireyi merkeze alarak yeniden yapılanmalıdır vurgusu öne alınmaktadır.

Sonuç: Her bireyin içinde de olan kuvvetlerin, ayrı olarak yapılanması ötesinde, bunların birey ve durum ile farkındalık boyutu ve yaklaşımı önemlidir.

Yorum: Kuvvet ayrılığı yapısı, hekimlik mesleğinde hastayı, durumu merkeze olarak, birey odaklı şekle dönüşmüştür. Bu konu ve önemi dikkate alarak, boyut derinleştirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bireyin Hakkı, civil Liberties, hürriyeti, otonomisi, Kuvvetler Ayrılığı

Outline

Civil Liberties at the Separation of Powers

AIM: The separation of powers has several benefits, thus, the individual, self-autonomy, civil liberties and informed consent for considering himself, free will/himself/herself, as in legal concepts at Human Rights Court, European Council and Turkish Constitution and Turkish Penalty Codes, are clearly indicated. So, the separation of Powers concept is discussed under civil liberties concept.

Grounding Aspects: Human Rights Court, European Council and National Law Regulations, thus with literature and Wikipedia, civil liberties at the separation of the Powers are discussed.

Introduction: The separation of Powers are mainly three facts; Legislative, Executive and Jurisdiction, thus, media, universities and democratic institutions are also be in. Apart of their effect, the reality is the case, patient or the Conditional state. Even at the preterm infants, the fact is what you performed is not, but what you get, the benefit, even primum non nocere is the important one.

In general: Executive; the administration is centralized, decentralized or distributed. At the Child Right, the Education is means; not learning the knowledge thus, developing the respect, and prepare the individual progress and developed in positive manner. Even at the economics, the best you gain, you spend to yourself. Conscious state has id, ego and superego, thus, be balanced and be on be on ethical and respective manner. Cultural Parameters are also indicating; at Gathering Culture; centralization, Agriculture Culture; Traditions, regulations, Industry Culture; democracy and separation of the powers for the common balances, Higher Education/Technology Culture; the person is going at the centre, later the Globalization; civil liberties are the

best and leading factor. Education is also, form lectures and information taken, to educate according to the progression of individual status.

Conclusion: We must be in awareness, there must be an individual for the humanity and all concepts. Therefore, Education and preparing to future and consider the person as a core of the System is getting more, and more. Physician must be as a medical team, consider the patient, even preterm infants at the centre, so evaluated according to his/her acceptance or rejections.

Key Words: Civil Liberties, Human Rights, individual autonomy and separation of the Powers

Giriş/Birey Hakları ve Özgürlükleri

İnsan yalnız olmayıp, belirli bir toplum ile yaşaması ile bazı etkileşimler ile birlikte kontrol mekanizmaları gündeme gelmektedir. Bu Ünite, yönetimler temelinde etkin olan güçlerin, Kuvvet Ayrılığı konusu ile Birey Hakkı ve özgürlüğüne etki boyutu ile incelenecektir.

Anayasa

Anayasa temel hak ve özgürlüklerin niteliğini 12. Madde de belirtmektedir.

I. Temel hak ve hürriyetlerin niteliği: MADDE 12- Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.

Temel bireysel hak ve özgürlüklerinin; a) kişiliğine bağlı, bireysel ve özel ve özgün olduğu, b) dokunulamaz, sorgulanamaz, yorumlanamaz ve irdelenemez boyutta bulunduğu, c) devredilemez, başkası tarafından kullanılması ve yapılması, uygulanmasının söz konusu bile edilemeyeceği, d) kişi kullanmak istemiyorum veya istemiyorum diyemeyeceği, bir haklar bütünü olduğu belirtilmektedir.

Bu hakların; a) kendisi kadar, b) topluma, c) ailesine ve d) diğer kişilere karşı da kapsadığı vurgulanmaktadır.

Bir boyut olarak; hakların uygulanmasında, işlevinde sağlanmasında, a) ödev boyutu, bireysel yapılacaklar, b) görev ve sorumlulukları yapılacakları belirtilmektedir. Kısaca; haklara karşın ödevler, ile sorumlulukların çift taraflı boyut içinde olduğu anlaşılmalıdır. Alış ve veriş gibi, her iki tarafa da düşen sorumluluklar bulunmaktadır. Denge, karşılıklı fayda boyutudur. Dengesizlik zarar veya hak ediş dışında olunmasıdır. Bedava olanda bile teşekkür bir karşılıktır.

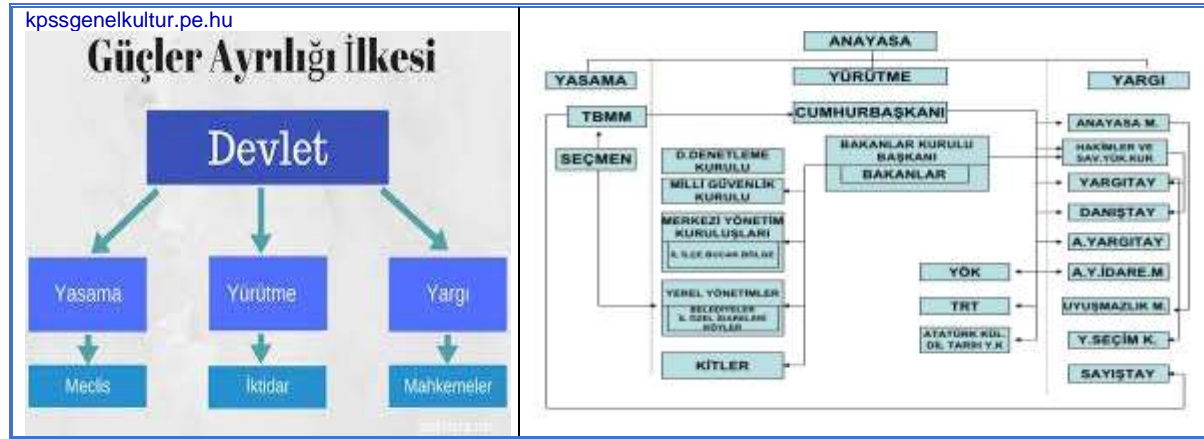
Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitelerinde, bir sorumlu Neonatoloji Yandal Uzman hekim olması zorunlu iken Çocuk Uzmanları da bulunmalıdır, çünkü bir kişinin 10 hastaya yeterli olması olanaklı değildir. Bu nedenle her olguda sorumlu Neonatolog, yapılanları denetlemelidir, hekimlerin verdiği kararları incelemeli, ona göre hizmet içi eğitim yapmalıdır. Sorumlu Hekime bilgi verilmesi, onunla birlikte yapılması veya onun dediğini yapmak değil, aldığı tıbbi karar, tedavi veya yaklaşımın irdelenmesini yapmasına onay vermelidir. Hasta progress notları veya order dahil tüm yaklaşımları denetlemeye açmalıdır. Birey, prematürenin durumuna göre yaklaşım öngörülmalıdır. Röntgen veya diğer tetkikler çıkması için beklenilmesi kabul edilemez, hemen sorunun çözümüne bakılmalı elde edilen sonuca göre yaklaşım olmalıdır. Bu yaklaşımlarda hekim, hemşire veya kitap bilgisi değil, yapılanma olguya göredir, burada da sorumlu Neonatoloji Hekimi, hastaya bakan hemşire ile mutlaka devreye girmelidir.

Yönetim

Bir insanın tek kişiliği olmadığı, ortama göre farklı kültürel yapının özelliklerini gösterebildiği ve aynı anda değişim gösterebildiği bilinmektedir. Aynı zamanda da kendisi ile, kendi benliği ile devamlı mücadele eden, istek/arzu ile akıl ve gönül boyutunu bütünleştirmen çabasında olmaktadır (İd, ego, superego). Bir dengeleme boyutu içindedir. Ayakta duran kişi bile, yürürken, kasılan ve gevşeyen adalelerin (fleksör ve ekstansörler) bir düzeni ile bu işlevi yapabilmektedir. Beyin yapıyor denilse de otonom olarak oluşan yapı ile işlev yürütmektedir. Akıl gerektiğinde girebilmekte, ancak bağırsakta ise hiç etkisi olmamaktadır. Kısaca yönetim karma boyuttur.

Kuvvet Ayrılığı Kavramı

Kuvvet Ayrılığı kavramı olarak incelendiğinde, temel 3 boyut bulunmaktadır; a) yasama, b) yürütme ve c) yargıdır.

Şekil 1: Güçler/Kuvvet Ayrılığının Anlamı, Yönetimleri (Parlamentar sistem örneği)

Yönetimlerde, bireyin kendi idaresi içinde de belirli süzgeçlerden geçmektedir. Freud tanımlamasına göre bu yaklaşım; kendini çekip çevirmek boyutunda: id, ego ve süper ego boyutları gündeme gelmektedir. Yaklaşımın, gücün, tek elde toplanması ile diktatörlük, sonuçta; zalim ve zulüm boyutunun engellememesinin oluşması, korkusudur. Tarihte bunu gören bireyler, bu üç gücü farklı şekilde bünyesinde topladığı da görülmektedir. Anayasa'ya göre üst bürokratları Cumhurbaşkanının ataması, Hükümeti onun onaylaması dahil üçlü kararname ile yapması ile bunu oluşturabilmiş, hatta yetki isteyen hükümete karşı Cumhurbaşkanı, tarihte olan bir olayda, Anayasa'yı oku diyerek, gücün kendinde olduğunu açık beyan etmişlerdir. Seçimi halk, millet yapıyor denilse de toplumun seçtiği temsilcilerdir ve bireyi değil, siyasi parti veya grubu seçmektedirler. 1950 Yıllarında halkın insanlara rey verdiği, seçilenlerin partisini seçtiği, daha sonra benzer olarak, 1980'lerde tercih sistemi ile en alttaki adayın üstte çıkarak seçildiği görülmüş iken, bundan dönülmüş, adayların Genel Merkezler tarafından seçildiği liste partilere dönüşmüştür. Burada söz edilmesinden kasıt, Anayasa her ne kadar kuvvet ayrılığında söz etse de gerçekte ise, tek taraflı yönetim olmaktadır. Seçimle ancak genel yapıyı etkilemekte, sistem devam etmektedir. Yeni Cumhurbaşkanlığı sistemi de ancak uygulama görüldükten sonra söylenmelidir. Eski yönetim parlamenter sistem tanımlaması ile liderler yönetimi olduğu belirgindir.

NOT: Sistemlerin şu veya bu olması değil, sonuçta birey hakkını yapıp yapmadıkları önemlidir. Anne ve babanın genetik ebeveyn olması değil, sosyal olarak çocuklara annelik, babalık yapabilen aileler öne alınmalıdır. En ideal bir hastanede, en ideal bir hizmet modeli ve yapılanmasının olduğu yerde, bebekler açlıktan ağlıyor, onlara annelerinin beslemesi, emzirmeleri çeşitli engeller nedeniyle, sıklıkla bilim adı altında eski gelenek uygulamaları ile yapılmıyorsa, o Neonatoloji servisinden olumlu söz etmek anlamsız olmaktadır. Civil liberties, birey haklarını sağlayan, koruyan ve gözeten yönetim dışındakiler, sadece şekilseldir, etik ve hatta insanlık olarak anlamları olamaz.

Bu konuda yayınlanan yayınlara bakıldığında gözlenen yaklaşım, arada dengelemenin olmasının önemini vurgulanmaktadır.

1) Kuvvetler Ayrılığı İlkesi Nedir, Ne Demektir?

Ömer YILDIRIM, Açık Öğretim Felsefe Ders Kitabı

Kuvvetler ayrılığı, Fransız aydınlanmacı düşünür Baron de Montesquieu tarafından ortaya atılmış olan, demokratik devlet yönetimini düzenleyen bir modeldir.

Bu model içinde devlet çeşitli birimlere ayrılmıştır, her birimin ayrı ve bağımsız gücü ve sorumluluk alanları vardır. Bunun yanında her birim bir diğerinin güç kullanımını üzerine sınırlamalar getirebilmektedir. Devlet birimleri genel olarak yasama, yürütme ve yargıdan oluşur. ABD sistemine göre bu birimler "hükümet birimleri" olarak adlandırılırken diğer sistemlerde "hükümet" sadece yürütme birimini ifade eder. ...

Günümüzde tam olarak uygulanan bir kuvvetler ayrılığı veya bir kuvvetler birliğinden söz edilemese de pek çok yönetim sistemi açık bir şekilde kuvvetler ayrılığı ya da kuvvetler birliği ilkesine dayanmaktadır. ...

Kuvvetler Ayrılığı ve Kuvvetler Birliği

... Kuvvetler birliği ilkesine göre bir yönetim birimi (genellikle seçilerek gelen yasama birimi) diğerlerinden üstündür ve diğer birimler bu birime hizmet ederler. Kuvvetler ayrılığı ilkesine göre ise her birim büyük oranda (tamamıyla olmasa da) bağımsızdır. Bağımsızlıktan kasıt her birimin diğer birimlerden bağımsız olarak seçilmesi ya da en azından varlığının diğer birimlere bağlı olmamasıdır.

Frenler ve Dengeler Sistemi

Bir birimin diğerlerinden üstün olmasını engellemek ve birimleri birlikte çalışmaya teşvik etmek için, kuvvetler ayrılığını uygulayan yönetim sistemleri "frenler ve dengeler" ni geliştirdiler.... Kuvvetler ayrılığı ilkesini benimsemiş her ülkenin kendine özgü bir "frenler ve dengeler" sistemi vardır. Ülke yönetimi başkanlık sistemine ne kadar yakınsa birimler arasında çekler o kadar çoktur ve birimler göreceli güçleri bakımından o kadar eşittirler.

Yasama gücü halkın bütününde olmalıdır, ancak büyük ülkelerde halk bu gücü seçtiği temsilciler aracılığıyla kullanır.

Yorum

Hiçbir birim diğerinden “(genellikle seçilerek gelen yasama birimi)” daha üstün olmamalı, “Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir” esas olmalıdır. Kuvvetler Ayrılığı, Güçlerin Birliği yaklaşımı içinde tercih bilimsel ve etik olan olmalıdır. Frenler ve dengelerin bu açıdan ele alınması gerekir. Bir insana yaklaşımlarda onu aydınlatarak, onamını/rızasını alarak yaklaşım yapmanız gereklidir. İlkokulda okuyan çocuklara bile kendi tercihleri temelinde yaklaşım yapılması, kararda esas olmalıdır. Yaşam Hakkı dahil birçok boyutlarda zorlama, başka tanımlama ile rızanın geçersizliği ancak mahkemelerce ve yasal düzenlemeler yolu ile yapılabilmektedir. Burada üçüncü güç, yine birey hakkı nedeniyle ele alınmaktadır. Ortada güç gösterisi değil, olgu, birey, durum ve olay boyutu temel alınmalıdır. Eğitim kişinin kabiliyetine, becerisine göre olmalı, aile talebine göre, zorlayıcı, “dayak Cennetten çıkmadır” bile diyerek, hukuk dışı ve inançları saptırıp, karşı olunanın sanki istenildiği şeklinde, bozarak kuvvet şekline getirilmesi kabul edilemezdir.

2) Kuvvetler ayrılığı

Wikipedia

Kuvvetler ayrılığı veya güçler ayrılığı, devlet organları olan yasama, yürütme ve yargı güçlerinin birbirinden ayrılmış oldukları bir devlet yönetim modelidir. Devletin her biri birbirinden ayrı ve bağımsız güçlerdeki kol ve sorumluluk alanlarına ayrıldığı ve böylece her bir güç ve kolun bir diğeri ile güç ve sorumluluk alanları bakımından bir çatışma yaşamadıkları bu model ilk olarak antik Yunan ve Roma'da geliştirildi. ... Aristoteles karma hükümet düşüncesini Antik Yunan'daki kent devletlerinin anayasal biçimlerinin

hatlarını çizdiği [Politika](#) adlı eseriyle ilk ortaya atan kişi oldu. [Polybiusa](#) göre [Roma Cumhuriyetinde](#); [Roma Senatosu](#), [Romalı konsülleri](#) ve [Roma Meclisleri](#) karma hükümetin bir örneğini göstermektedir.

İki kuvvetli sistemler

16. yy. 'da [Kalvenizm](#) adı verilen [Protestan](#) akımın kurucusu [John Calvin](#), politik gücün [demokrasi](#) ve [aristokrasi](#) arasında paylaştırıldığı bir [hükümet](#) biçimini destekledi. [Calvin](#), [demokrasinin](#) avantajlarını takdir etti: "Eğer Tanrı bir halka kendi hükümetini ve yüksek görevlilerini seçmesine izin veriyorsa bu paha biçilmez bir armağandır."^[12] Politik gücün kötüye kullanım tehlikesini daha da azaltmak için, bir diğerini tamamlayıcı ve denetleyici bir fren (denetim) ve dengelerin olduğu bir sistem içinde bazı politik enstitüler kurulmasını önerdi. [Calvin](#) ve izleyicileri politik [mutlakiyetçiliğe](#) karşı durdular ve [demokrasinin](#) gelişimini ileriye taşıdılar. [Calvin](#)'in amacı sıradan vatandaşların haklarını ve faydalarını korumaktı.^[13] ... Yasama ve yargılama işini yapacak ve yedi asistanyla bir yürütme organı işlevini görecek olan bir genel mahkemeyi seçerek oluşturdular.^[14] ... İngiliz anayasal sistemi üzerine bir çalışmada politik gücün, örneğin [Lordlar Kamarası](#) ve [Avam Kamarası](#) gibi bir takım yapılar arasında dağıtılması, diğer yandan [monarkın](#) ayrıcalıkları ve ülkenin korunması için bir yürütme ve federal yapının oluşturulması sonucunu çıkardı. İngiltere'nin yazılı bir anayasası olmamıştı.^[17]

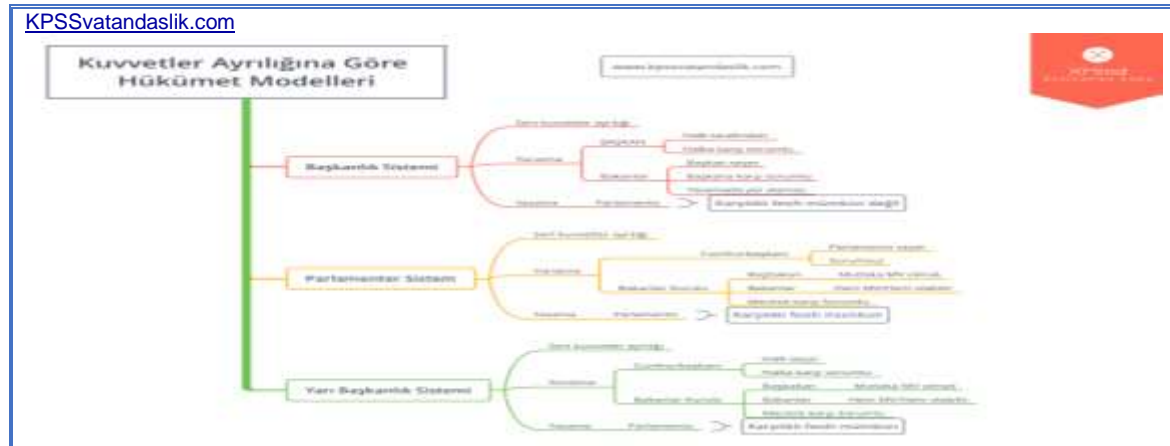
Yorum

Tarihte Roma Yönetim yapısı olarak kuvvetlerin ayrılığında söz edilmekteyse de Sezar/Roma Kralı tüm kararları denetleyen ve yürürlüğe sokan kişi olarak denetleme, yargı sistemini de taşımaktaydı. Karşı çıkanların azledilmesi, sürgüne gönderilmesi veya öldürülmesinin olası olduğu bilinmelidir. Bu açıdan Tarihte iki güç temel olup; a) Yönetici; Lortlar, konsüller ve b) avam, halk, Roma halklarıdır. Bunların oranı nüfusun %20-40 kadarı olup, geri kalan köleler, hizmetlilerdir ki onların herhangi bir hakları bulunmamaktadır. Amerika'da da Kızılderililerin herhangi bir hakları olmamıştır. Zencilerin hakları Lincoln tarafından verildiği söylenirse de 1960 Yıllarında *Ku-Klux-Klan* zalimlikleri gözlenmiştir. Kısaca üç denilse de iki türlü yönetim vardır, bizden ve sizden olanlardır. Bu tür, kabile kültürü yapısında da gözlenmektedir.

3) Kuvvet Ayrılığına göre Hükümet Modelleri

[KPSSvatandaslik.com](#)

Kitap bilgisi olarak bazı yönetim modelleri aşağıda sunulmaktadır. Bu modellerde oluşan yönetim modellerinin kuvvet ayrılığına dönüştürülmesidir. Eğer bir sistemde yargı yönetim ve yürütme tarafından seçiliyorsa, ne kadar bağımsız olabilir boyutu akla gelmektedir.

Şekil 2: Güçler/Kuvvet Ayrılığına göre Bazı Yönetim Modelleri

T.C. Anayasa'sında, Cumhurbaşkanına tanımlanan yetkiler (Parlamenter sistem temelinde);

<p>Yasama ile ilgili görev ve yetkileri:</p> <ul style="list-style-type: none">• Gerekli görmesi durumunda TBMM açılış konuşması yapmak,• Gerekliğinde TBMM'ni toplantıya çağırarak,• Yasaları yayımlamak,• Yasaları tekrar görüşülmek üzere TBMM'ye göndermek,	<p>Yürütme ile ilgili görev ve yetkilerinden bazıları</p> <ul style="list-style-type: none">• Başbakanı atamak ve istifasını kabul etmek,• Başbakanın teklifi üzerine bakanları atamak ve görevlerine son vermek,• Gerekli görmesi halinde Bakanlar Kurulu'na başkanlık etmek veya Bakanlar Kurulu'nu başkanlığı altında toplantıya çağırarak,	<p>Yargı ile ilgili görev ve yetkilerinden bazıları</p> <ul style="list-style-type: none">• Anayasa Mahkemesi üyelerini seçmek,• Danıştay üyelerinin 1/4'ünü seçmek,
--	--	---

<ul style="list-style-type: none">• Gerekli görmesi halinde Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları halkoyuna sunmak,• Kanunların, kanun hükmünde kararnamelelerin, TBMM İçtüzüğü'nün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil ve esas bakımından aykırı oldukları gerekçesi ile Anayasa Mahkemesi'nde iptal davası açmak.	<ul style="list-style-type: none">• Yabancı devletlere Türk Devleti'nin temsilcilerini göndermek, yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek,• Milletlerarası antlaşmaları onaylamak ve yayımlamak,• TBMM adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil etmek,• Genel Kurmay Başkanını atamak,• Devlet Denetleme Kurulu üyelerini ve başkanını atamak,• Üniversite rektörlerini seçmek.	<ul style="list-style-type: none">• Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısını ve Vekilini seçmek,• Askerî Yargıtay üyelerini seçmek,• Askerî Yüksek İdare Mahkemesi üyelerini seçmek,• Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerini seçmek.
---	--	---

Yorum

Bu yetkilere sahip bir bireyin liderlik koltuğuna oturduğu ve kuvvet ayrılığı olmadığı ifade edilebilir. Bu açıdan sistemlerin yapısından çok işleyişi ve uygulamasından söz edilmelidir. Tüm modellerde yürütme farklı ellere ayrılmaktadır. Gizli lider Cumhurbaşkanı olup, yargı denetiminden kaçabilmek için yasal anlamda sorumsuzluk yasaları oluşturulmaktadır.

4) Âdem-i merkeziyetçilik

Wikipedia, özgür ansiklopedi

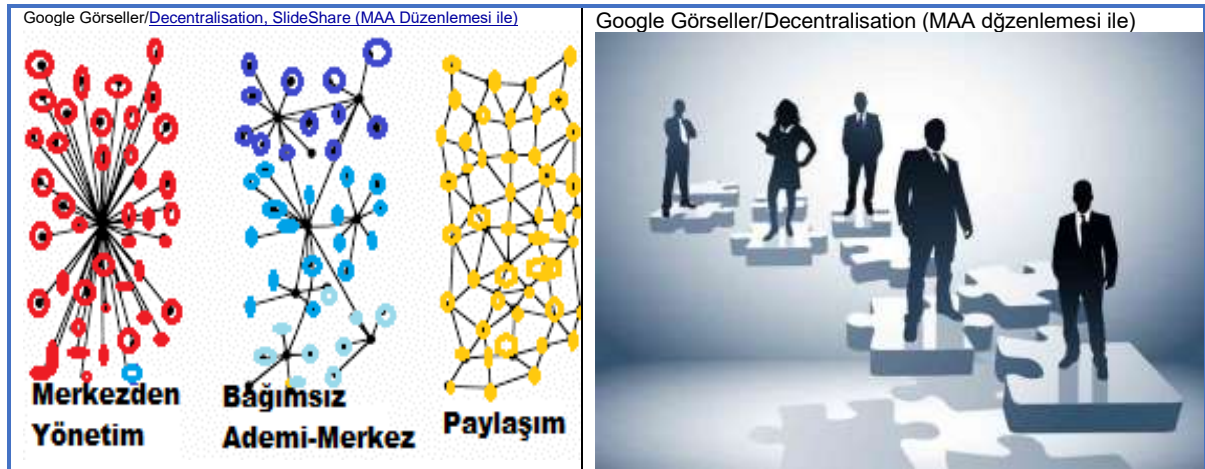
Âdem-i merkeziyetçilik, devlet merkezinin gücünü azaltarak yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılmasını savunan siyasi görüş. Âdem-i merkeziyet, "merkezin yokluğu" manasına gelir. [Liberal](#) ideolojinin savunduğu görüşlerden biridir.

Tarihçe

[Osmanlı Devleti](#)'nde başlıca savunuculuğunu [Prens Sabahattin](#) ve onun liderliğini yaptığı [Ahrar Fırkası](#) yapmıştır. Prens Sabahattin'in görüşleri yerinden yönetim ve bireysel girişim ilkelerine dayanıyordu. Buna göre, merkezi hükümetin yetkileri azaltılacak, buna karşılık imparatorluktaki çeşitli unsurların yönetime katılma yetkileri arttırılacak, [liberal ekonomi](#) uygulanacaktır.

Yorum

Bu yetkilere sahip bir yönetim yerine bireylerin kendilerinin yönetilmesi boyutu gündeme gelmektedir. Liberal Ekonomi temelinde yapılanma da bu şekildedir.

Şekil 3: Merkeziyetçi, birey merkezli/liberal ve gücün dağılım Yönetimleri

Eğitim birimlerinde de genel toplu eğitim ile bireye özgü yaklaşım ile entegre toplu boyut birlikte irdelenmelidir. Eğitilen birey olup, bireyin bilgi ve beceri kazanması beklenilmelidir. Önemli olan metotdan ziyade bireyin kazancı, gelişip, değişmesi ve saygı oluşturmasıdır.

5) Education

From Wikipedia

Education is the process of facilitating [learning](#), or the acquisition of [knowledge](#), [skills](#), [values](#), [beliefs](#), and [habits](#). Educational methods include [storytelling](#), [discussion](#), [teaching](#), [training](#), and directed [research](#). Education frequently takes place under the

guidance of educators, but learners may also [educate themselves](#).^[1] Education can take place in [formal](#) or [informal](#) settings and any [experience](#) that has a formative effect on the way one thinks, feels, or acts may be considered educational. The methodology of teaching is called [pedagogy](#).

Private vs public funding in developing countries

- Equity: ...
- Quality and educational outcomes: ...
- Choice and affordability for the poor: ...
- Cost-effectiveness and financial sustainability: ...

Learning modalities

There has been much interest in learning modalities and styles over the last two decades. The most commonly employed learning modalities are:^[52]

- [Visual](#): learning based on observation and seeing what is being learned.
- [Auditory](#): learning based on listening to instructions/information.
- [Kinesthetic](#): learning based on movement, e.g. hands-on work and engaging in activities.

Purpose of education

There is no broad consensus as to what education's chief aim or aims are or should be. Some authors stress its value to the individual, emphasizing its potential for positively influencing students' personal development, promoting autonomy, forming a cultural identity or establishing a career or occupation. Other authors emphasize education's contributions to societal purposes, including good citizenship, shaping students into productive members of society, thereby promoting society's general economic development, and preserving cultural values.^[74]

The future of education

Many countries are now drastically changing the way they educate their citizens. The world is changing at an ever-quicken rate, which means that a lot of knowledge becomes obsolete and inaccurate more quickly. The emphasis is therefore shifting to teaching the skills of learning: to picking up new knowledge quickly and in as agile a way as possible. Finnish schools have even begun to move away from the regular subject-focused curricula, introducing instead developments like phenomenon-based learning, where students study concepts like climate change instead.^[88] Education is also becoming a commodity no longer reserved for children. Adults need it too.^[89] Some governmental bodies, like the Finnish Innovation Fund Sitra in Finland, have even proposed compulsory lifelong education.^[90]

Yorum

Buradaki tanımlamada eğitim, mevcut olanın öğretilmesi ve beceri kazanmasına yönelik olmaktadır. Atatürk'ün tanımlamasında *muasır medeniyet ötesi* kavramı bulunmaktadır. Aklı hür, fikri hür ve insancıl boyut öne çıkarılması ile bilginin anlamsızlaştığı bir eğitsel boyut yakalanması, ile yorum yapabilmeyi oluşturma ile insan eğitilmiş birey olabilir.

Çocuk Haklarında Eğitim kavramı:

Madde 28: eğitileni, erişkini, talebeyi, çocuğu, a) özgür bir toplumda, b) faal bir yetişkin olarak, c) yaşam için hazırlayacak, d) saygıyı geliştirmek, amacını taşımalıdır.

Madde 29: eğitilenin, erişkinin, talebenin, çocuğun; a) kişiliğinin, b) becerilerinin, c) zihinsel ve d) fiziksel yeteneklerinin, e) mümkün olduğunca geliştirilmesini sağlamaktır.

Her insanın kendisine göre bir kültürel yapıda olduğu, bu ortamın ve kendisinin şartlara uyarlanma değil, geliştirmesini ve değişimi hedeflemesi ile onun eğitimi gündeme gelmelidir. Bilgi ve beceri sağlanması, etkin ve yetkin olması ötesinde, değişimin gelişim temelinde olması amaç olmalıdır. Bunu aklı, fikri ve vicdanı hür, bağımsız ve bağlantısız olarak yapması da beklenilmelidir. Diplomalara değil, eğitim gelişme ve değişim ile oluşur.

Burada vurgulananlar önemlidir.

- Égalité, Fraternité, Liberté. Bu konu Yoğun Bakım Biriminde irdelenirken, Hemşire Gülper YILDIZ, Fransız İhtilalinin 3 ilkesinden söz etmiştir. Üçünün birlikte olmasını da vurgulamıştır. Bunlar: a) égalité (Eşitlik), b) fraternité (Kardeşlik), c) liberté (Özgürlük).
- Civil Liberties: Bireyin hürriyeti için; özgür ortam, özgür toplum ve özgür işlenen, interaktif ders konuları ve ders ortamı olmalıdır.

- Aktif uygulama öğrenmeli: Birey aktif olarak eylemde olarak öğrenmeli; hastaya olmasa da doğrudan tiyatro, drama ve uygulayıcılara yardımcı, partner ve kısmi sorumluluk taşıyan olmalıdır. Modeller üzerine yapması da yeterli değildir, modele insanlık ve bireysellik katılmalıdır. Bizler, Tıp birinci sınıfta aşı merkezinde aşı yapmamız, evlere sağlık kontrolüne gitmemiz ile Mesleki Beceriler Yaklaşımını baştan önemseyerek öğrendik.
- Hekim mevcut ortama göre eğitim almalıdır: Cerrahi boyutta ameliyathanede stajyer iken yardımcı olabilir, sonra üçüncü kişi olarak etkin olabilir. Pediatri de stajyer iken, çocukları sevmeli, beslemeli, altını temizlemelidir.
- Saygı ancak sevgiyi oluşturma ve geliştirme ile olasıdır: Bebeği sevmeyen kişi, onu beslemesi ile ancak sevgiyi algılayabilecek duruma gelmelidir. Burada bebeğin saygısı, onun kollarında rahat uyuması ile olasıdır.
- Kişinin kendisini tanıması önemli boyuttadır: Dahili, Cerrahi, Laboratuvar ve tetkik açısından kişinin becerisi, arzusu, severek yapması ile ilerlemede tercihi olmalıdır. Severek, koşarak ve istekli olması ile o dalda gelişim oluşturulmalı, kişinin sevdiği yöne gidilmelidir. Başarısız olduğu değil, başarılı olduğu konularda daha geniş bilgi ve beceri kazandırılmalıdır. Buradaki püf nokta mümkün olduğunca olmalıdır. Eğer kişi üst boyutu da geçiyorsa, akademik ilerlemenin önü açılmalıdır.

NOT: Özellikle eğitimin bireye göre mümkün olduğunca yapılmaya çalışılması ve sevgi temelinde, insanlık saygısının oluşturulması esas olmalıdır. Bilgi öğrenmek değil, insanlık boyutunda düşünmek ve farkındalık eğitim tanımı olmalıdır. İleri, daha ileri ancak gelecek sürecin olası işlevi olmalıdır ki bu mezara kadar da sürmelidir. Her olgu, olay, hasta farklı olduğuna göre temel olarak hekimlik, terzilik, bilimin bireye göre uyarlanması, bir buluş, bir inovasyon, bir yaratıcılık olmalıdır. Dolayısıyla en yüksek bilgiyi bilgisayarlar/internet bilebilir ama yetki hekimde değil, bireydedir, olguya göre yapılandırılmalıdır. Eğitim bunu öğretmelidir.

6) Decentralization

From Wikipedia

...

Administrative

Four major forms of administrative decentralization have been described.^{[48][81]}

- Deconcentration, the weakest form of decentralization, shifts responsibility for decision-making, finance and implementation of certain public functions^[82] from officials of central governments to those in existing districts or, if necessary, new ones under direct control of the central government.
- Delegation passes down responsibility for decision-making, finance and implementation of certain public functions to semi-autonomous organizations not wholly controlled by the central government, but ultimately accountable to it. It involves the creation of public-private enterprises or corporations, or of "authorities", special projects or service districts. All of them will have a great deal of decision-making discretion and they may be exempt from civil service requirements and may be permitted to charge users for services.
- Devolution transfers responsibility for decision-making, finance and implementation of certain public functions to the sub-national level, such as a regional, local, or state government.
- Divestment, also called privatization, may mean merely contracting out services to private companies. Or it may mean relinquishing totally all responsibility for decision-making, finance and implementation of certain public functions. Facilities will be sold off, workers transferred or fired and private companies or non-for-profit organizations allowed to provide the services.^[83] Many of these functions originally were done by private individuals, companies, or associations and later taken over by the government, either directly, or by regulating out of business entities which competed with newly created government programs.^[84]

...Devolution

Averting the dangers of decentralization: eight classic conditions

The literature identifies eight essential preconditions that must be ensured while implementing decentralization in order to avert the so-called "dangers of decentralization". These are:^[170]

1. Social Preparedness and Mechanisms to Prevent Elite Capture
2. Strong Administrative and Technical Capacity at the Higher Levels
3. Strong Political Commitment at the Higher Levels
4. Sustained Initiatives for Capacity-Building at the Local Level
5. Strong Legal Framework for Transparency and Accountability
6. Transformation of Local Government Organizations into High Performing Organizations
7. Appropriate Reasons to Decentralize: Intentions Matter
8. Effective Judicial System, Citizens' Oversight and Anticorruption Bodies to prevent Decentralization of Corruption

Yorum

Yaşam açısından bakıldığında, olgu, durum ve olaya göre yaklaşım yapmak gereklidir. Sağlık sektöründe iş birliği ve eşgüdüm önemlidir. Ancak eylemi bir kişi kendi açısından sorumluluğu alır. Hekim tıbbi bilim, hemşire tıbbi uygulama, eczacı tıbbi ilaç açısından sorumluluk taşır.

Merkeziyetçilikten ayrışan 4 yönetim modeli belirtilmektedir.

- a) Gevşek merkeziyetçilik, yoğun olmayan yönetim.
- b) Delege sistemi: karar verme konusunda yarı bağımsız olanların verdikleri kararlarla yönetim. Hizmet sektöründe etkin olabilmektedir.
- c) Federasyon sistemi gibi, bazı kamu yapılarına bırakan sistem
- d) Özel firmalar ile yapılan yönetim. Bir bakıma hizmet satın alma yaklaşımıdır.

Merkeziyetçilikten ayrışmanın zararlı boyutu:

- 1) Elit veya belirli kesim, grubun, bir takımın yapıyı ele geçirmesi, diğerlerine kapatması olabilir.
- 2) Yüksek düzeyde teknik ve yönetim kapasitesine engel olabilmektedir.
- 3) Yüksek düzeyde politik yaklaşım yapılmasını önleyebilir.
- 4) Yerel düzeyde yapılanmaya engel olabilir.
- 5) Şeffaflık ve verimlilik açısından kuvvetli olarak engellenebilir.
- 6) Devlet yapısının, hizmet yapısına dönüşmesidir.
- 7) Merkeziyetçilikten uzaklaşmanın gerekçesi kaybolabilir.
- 8) Etkin yargı sistemi ile, bağımsızlığın bir bozulmaya yol açması ile engellenebilir.

Sonuç

Her bireyin sorumluluğu yüklenebilmesi için karar yetkisi kendisinde olmalıdır. Ancak karar oluşturabilmesi için;

- a) Etik Boyut, Alim/Bilgin olma boyutu: 1) etik ilkeler temelinde doğru nedir sorgusunu yapmalıdır, 2) empati yapmalıdır ve kendisine olacak şekilde olmalıdır, 3) karar da bu açıdan insanlık temelinde, etik olarak ne yapmalıyım, amacı, güdüsü ve metodu uygun olmalıdır.
- b) Bilim Boyutu: 1) Veriler, semptomlar ve boyutlara bakabilmelidir. SOAP; S: Sübjektif, Semptom, belirtilenler, O: objektif, veriler, kanıtlar, A: Applications, tetkikler, incelemeler, P: Procedures işlemler, uygulamalar ve alınan neticeler. 2) Bilgilendirme ve onam/rıza boyutu, kişilerin yaklaşıma izin vermesi, bilimsel açıklamalar, 3) karar, insan hakları ile bireyin vereceği cevaba göre yapılanma olmalıdır (Free Will).

Sonuç olarak doğru veya yanlış değil, bireye, olguya ve duruma göre yaklaşım yapılmalıdır. Ancak yaşam hakkı, rızanın geçersiz olma durumları haricinde kişi rızası geçerli olmalıdır. Merkeziyetçilik ancak yapılanmada olabilir, uygulamada birey hakkı açısından yasal olarak kabul görmemektedir.

Ekonomik Açıdan

Ekonomik sistemlerde başlıca 3 soru oluşmaktadır. Ancak dördüncü sorguda eklenmesi yerinde olacaktır.

- 1) **İşlevine göre**: Üretilen, mutlaka bireye yönelik, öncelikle zarar oluşturmayan, onu destekleyen ve gelişmesini sağlayan hususlar olmalıdır. Olay, yasak veya doğru kavramları değil, suç unsuru

taşması olasılığına göre uyarı niteliğinde olmalıdır. İlaç çarşıda satılmaz, eczanelerde satılır. Reçeteyi de hekim yazar, hemşire hasta hastaya uygun ise yapar, kuralı gibi her uzmanın sorumluluğu ve işlevi bilinmelidir.

- 2) **İşlev boyutuna göre:** Üretilen ile kullanım boyutunun dengeli olması demek, dengenin tüketilmesi şeklinde değil, fayda üretmesi boyutu ile ilişkili olmalıdır. Arz ve talep değil, faydada arz daha üst düzeyde tutulmalıdır, hem ekonomik olmasında da katkısı olması sağlanmalıdır. Etkin, verimli ve kullanılabilir boyut öne alınmalıdır. Bir yaklaşımın bireyde, olguda yaptığı etki ve bu etkinin boyutu, süreci, etkinliği gündeme gelmelidir. İlaç, ucuzluk değil, etkinlik boyutuna göre öngörülmelidir.
- 3) **Ürünü kullananın boyutu, kimliği:** Üretilen ürün, etkinlik, verimlilik ve faydalı olabilecek olanlar için kullanımı olmalıdır. Prematüre, gebelik haftasına göre uygulamalar farklı olmalıdır. Burada da bireyin kabulü önemlidir. Kabul, rıza anlamında olmayıp, fizyolojik olarak kabulü anlamındadır.
- 4) **Alan ve veren kim olmalıdır:** Kuvvet ayrılığı temelinde vermeyi planlayan, bilim açısından daha yetkin ve yetkili olan Hekim olmalı, uygulama açısından, doğrudan hasta ile temas eden ve ilacı veren Hemşire olmalı, Farmakolojik olarak kararın uygunluğunu denetleyen ise eczacı olmalıdır. Bilimsel gerekçeler uygun değilse ilacı servise göndermemelidir. Burada ortak bir iş birliği, eşgüdüm ve ortak yapılanma gerekmektedir.

Yorum

Bu yetkilere sahip olan kişiler, yetkin, yeterli olmalı, sertifika/diploma ile tescilli olmalıdırlar.

Kaynak açısından irdeleme yapıldığında

- A) **Parayı veren farklı, Kullanan kişi farklı olunca:** Ekonominin en kötü modeli olup, tamamen teorik olmakta ve evdeki hesap çarşıya uymamaktadır. Âtıl, anlamsız ve kullanılamayan durumlar olmaktadır. Teorik olarak aile kitap veya internete bakar ve bazı bilgiler edinir. Bu bilgilerin uygulamada bir anlamı olmayabilir. Bilgi, terzilik yapar gibi bireye uyarlanmalıdır.
- B) **Parayı veren farklı, Kullanan kişi/siz olunca:** Hekim besleyn diyebilir, hemşire ise distansiyonu var, beslemem derse, burada bebeğe bakılmalıdır. Bebek tolere etmiyorsa beslenmeyecek, tolere ediyorsa beslenecektir. Sonucu tayin eden bebek olmalıdır. Kural temelinde işlev olamaz.
- C) **Parayı veren siz, Kullanan kişi farklı:** Prematürelere surfaktan verilmesi ile 2bin liradan daha pahalı ilaçların verilmesi söz konusudur. Kullanan kişi ister, yönetici olarak siz vermeyin dersiniz. Zaten günlük bin TL alırken, iki bin lira ilaç ile zarar göreceksinizdir. Burada karar bebeğe bırakılmalı, bilimsel ilacı verme ve vermeme gerekçesi, klinik bebeğin durumu irdelenmelidir.
- D) **Parayı veren siz, Kullanan kişi de siz iseniz:** Ekonominin tüm boyutları bu sistemde oluşmaktadır. Hekimlerin bu açıdan empati yaparak, bu benim bebeğim olsa idi, ilacı ben verir miydim diyerek yaklaşmalıdır. Aynı boyut hemşireler veya tüm sağlık elemanları açısından da geçerlidir. Ekonomik farkındalık bu sisteme dayanmaktadır.

İnsan Faktörü

İnsanların da karar verirken kendisinin kararına etkileyen boyutlar vardır. Bu çeşitli şekilde tanımlanabilir. Geleneksel veya kültürel boyut olarak, a) arzu, istek, başkasının zararına olsa bile, benlik için diğerini dışlamak, zorlamak ve hakları gasp etmek, b) vicdan denilen duygu ve düşünceler ile ona acımak/semptati duymak, empati/onu kendin olarak kabul etmek ile, etik duygular ve insancıl yaklaşımlar boyutudur, ki bunları dengeleyen c) akıl, bilimsel boyut ile kanıtlara, verilere dayanarak karar veren kişidir. Bu bireyin kararında bağımsız ve bağlantısız olması, herhangi bir doğrudan menfaati bulunmamalıdır.

Nörolojik ve Psikolojik Gelişim

İnsanın kendini yönetmesi boyutunda; Freud'un tanımladığı: id, ego ve süper ego boyutları gündeme gelmektedir. Ancak bunun yanında diğer yaklaşım yapanlarda genel irdelenmelidir.

TABLO 1: Freud, Piaget ve Erikson'a göre GELİŞİM DÖNEMLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

(Kaynak: MAA. Pediatriye Giriş Kitabından alınmıştır)

Tablo 1a: Freud (Psikoseksüel)

0-1 YAŞ	1-3 YAŞ	3-6 YAŞ	7-11 YAŞ	Adölesan
ORAL DÖNEM Sinir uçlarının ve beyin bölgesi olarak etkin olan; ağız, dil ve dudaklar bebeğin temel haz alma veya acı duyma bölgeleridir. Uyarıcı boyut emme, beslenme işlevleri olmaktadır. Bebeği rahatlatmak için emzirme, şekerli su verme bile etkin olmaktadır (Ağrı yatıştırıcı yöntemler).	ANAL DÖNEM Oral hislerden sonra, özellikle kaka yapabilme, kendisinden bir ürün oluşması ile bu bir haz oluşmaktadır. Bebek kendini kontrol edebildiğini algılamaktadır. Bebeğin temel dikkatini çeken haz bölgesi anüştür. Kaka yapınca rahatlamaktadır. Bu dönemdeki en önemli faaliyet tuvalet eğitimidir.	FALLİK DÖNEM Temel haz kaynağı cinsel organlara da yayılmıştır. Erkek çocuk cinsel organlarından gurur duyarlar, kız çocuklarda neden kendilerinde olmadığını merak ederler. Bu toplumda çocukları farklı algılara neden olabilmektedir. Daha sonra, kendi cinsiyetteki ebeveynleri ile özdeşim kurarak cinsiyet rollerini kazanmaya başlarlar.	LATANS DÖNEM Çocuklar zamanlarının büyük kısmını okulda geçirirler, psişik enerjileri, ders, spor gibi geleneksel faaliyetlere yönelir. Liderlik ister. Eğitim, bireyi yönlendirme yapmamalı, çocuğun yetenek ve becerilerini mümkün olduğunca arttırmalı, geliştirmelidir. Önce çocuğu tanımalıdır. Cinsel açıdan sessiz ve sakin dönemdir.	GENİTAL DÖNEM Adölesan dönem başlıca 3 safhada olmaktadır. Bu tek dönem olarak irdelenmemelidir. Bazı kişiler bu denemdeki değer algılarına takılıp kalabilirler. Yetişkinlik süresince de devam etmektedir. Sağlıklı yaşamın amacı sevmek ve çalışmaktır.

Tablo 1b: Piaget (Bilişsel Gelişim)

0-2 YAŞ	2-7 YAŞ	7-11 YAŞ	12 YAŞ SONRASI
DUYUSAL MOTOR DÖNEMİ ÖZELLİK: Bebek 2,5 ayda meme ile beslendiği ve farklı bir dünyayı kavrama ve anlamak için duyu organlarını ve motor becerilerini kullanır. Kavramsal değil, ağıla beslen gibi şartlanma oluşur. Bebek bir nesneyi nasıl kullanıyorsa (memedem emzirme gibi), o bağlamda bilmektedir. TEMEL KAZANÇLAR: Bebek, nesne görüntü alanından çıksa dahi, hala varlığını devam ettiriyor bilmektedir. Nesne devamlılığı devam etmektedir. Fiziksel faaliyetlerin gelişmesi ile zihinsel faaliyetleri de gelişmeye başlamıştır.	İŞLEM ÖNCESİ DÖNEM ÖZELLİK: Çocuk dünyayı anlamak için dili de içeren sembolik düşünceyi kullanır. Ben merkezli düşünce hâkimdir (egosantrik). Çocuk dünyayı sadece kendi bakış açısına göre değerlendirir. TEMEL KAZANÇLAR: Çocuğun hayal gücü gelişmektedir. Konuşma hem kendini ifade etmesinde hem de başkalarından etkilenmesinde önemli rol oynamaktadır. Ben merkezli düşünce giderek azalmakta ve başkalarının görüşü dikkate alınmaktadır.	SOMUT İŞLEMSEL DÖNEM ÖZELLİK: Çocuk somut mantıksal işlemleri ve ilkeleri anlayabilir, bunları günlük yaşamına uygular. Bu dönemde sezgisel düşünce yerini giderek rasyonel ve nesnel düşünceye bırakır. TEMEL KAZANÇLAR: Çocuklar bilimsel düşünmedeki temel ilkeleri öğrenirler ve mantıksal yeteneklerini kullanırlar. Bu dönemde sayı ve sınıflandırma kavramları ile korunum ilkesi gelişir.	FORMAL İŞLEMSEL DÖNEM ÖZELLİK: Gençler artık soyut kavramlarda düşünebilmekte, hipotezler kurmaya ve var olandan olasıya, spekülasyonlar yapmaya başlarlar. TEMEL KAZANÇLAR: Etik, politik ve sosyal konular gençlerin ilgi alanına girmeye başlamıştır. Deneyimler daha makro ve kuramsal bir yaklaşımla değerlendirilmektedir.

Tablo 1c: ERIKSON-1 (Psikososyal)

0–1 YAŞ	1–3 YAŞ	3–6 YAŞ	7–11 YAŞ	Adölesan
<p>ORAL-DUYUSAL DÖNEM (TEMEL GÜVEN-GÜVENSİZ)</p> <p>Bebekler, beslenme, temizlik, ten, tene temas gibi duygusal yakınlık ve kucağa alma, kanguru gibi fiziksel temas gibi gereksinimleri karşılarken, kendilerine ve diğer insanlara güvenmeyi öğrenir. Sert ve itici, zorla beslenme veya sıcaklık duymama, taş bebek gibi besle, gaz çıkar ve uyut işlevlerinde güvensizlik duygusu oluşabilir (Ağrı yatıştırıcı yöntemler).</p>	<p>KAS ANAL DÖNEM (ÖZERK-UTANÇ-KUŞKU)</p> <p>Çocuklar, beslenme, tuvalete gitme, yürüme, çevreyi keşfetme ve konuşma gibi çeşitli faaliyetler sırasında ben yapabiliyorum, yeterlilik duygusu gelişir. Buna karşın zıt olarak ta yetenekleri hakkında kuşku duyarlar.</p> <p>Erkek çocukların özellikle kaçması doğaldır, zorlamamalıdır, sevgi ile yaklaşmalıdır.</p>	<p>LOKOMOTOR-GENİTAL DÖNEM (GİRİŞKENLİK-SUÇLULUK)</p> <p>Çocuklar ben yaparım, ederim yapısında olup, burada çocukların sınırları kendilerince algılatılmalıdır. Çocuklar, yetişkinlere özgü bazı faaliyetleri yapabilmeyi isterler. Ancak, erişkinlerin aşırı sınırlamaları çocuğun girişkenliğini engeller, suçluluk hissetmesine neden olur.</p> <p>Sakin çocukları başarısız kabul etmeyin.</p>	<p>LATANS DÖNEM (BAŞARILILIK - AŞAĞIRLIK)</p> <p>Çocuklar beceriler kazanarak, yeterli ve üretken olmayı öğrenirler. Başarım mutlak yapılması, ulaşılması gerektir. Bu açıdan başarının hedefe varmanın ötesinde olduğu, niyetin bile önemi öğretilmelidir. Başarısızlıkta aşağılık duygusuna kapılır ve hiçbir şey yapmazlar. Kişilik kayıpları oluşur. Teşvik, dayanışma olmalı, KOÇ ve MENTOR işlevi önemlidir.</p>	<p>ERGENLİK DÖNEM (BEN KİMİM-ROL KARMAŞASI)</p> <p>Ben kimim sorusuna cevap arayarak cinsel, politik ve mesleki kimliklerini oluşturmaya çalışır veya hangi rolleri gerçekleştirecekleri konusunda karmaşa yaşarlar. Bir şeyler yapma, bir şeyler oluşturma boyutunda, eskileri/anne, babayı beğenmeme boyutu oluşabilir. Aynen kopya, beğenmeme ve sonra kendini tanıma süreci yaşanabilir.</p>

Tablo 1d: ERIKSON 2 (Psikososyal)

Yetişkin	Orta Yaş	Yaşlılık
<p>YETİŞKİNLİK DÖNEM (YAKINLIK-YANLIZLIK)</p> <p>Genç yetişkinler, sevgi ve dostluğu paylaşabilecekleri birini ararlar (eş), bunu başaramadıklarında ise düş kırıklığına uğrama korkusuyla insanlardan uzaklaşırlar. Meslek sahibi olsalar bile, tatmin/tatminsizlik, yeterli/yetersizlik çıkmazındadırlar. Toplumda önemli kişi olmak/birey olarak saygın olma çatışmasındadırlar.</p>	<p>OLGUNLUK DÖNEM (ÜRETKEN-DURGUNLUK)</p> <p>Birey anlamlı ve üretken iş yaşamı veya çeşitli faaliyetler dışında, gelecek kuşaklara katkıda bulunmakta veya durgunlaşp içine kapanmaktadırlar. Belirli süreçte eriştiği başarıyı yüce/düşük görebilir, abartır/aşağılatır ve yaşamda karmaşa yaşayabilir.</p>	<p>YAŞLILIK DÖNEM (EGO BÜTÜNLÜĞÜ-YANLIZLIK)</p> <p>Birey, yaşamını anlamlı hale getirmeye çalışmakta veya amacına ulaşamadığı için umutsuzluğa kapılmaktadır. Başarılı ama başarısının meyvesini mi yemeli, yoksa çalışmaya devam mı etmelidir? Başarısız görüyorsa, bundan sonra ne yapmalıdır? Hayattan zevk alma boyutunu tartışır. Yaşam ve ölüm en büyük gerçekçiliktir.</p>

Yorum

Burada kavramların oluşması ve yerine oturması açısından bazı yaklaşımlar söylenebilir.

- **Tam bağımlı dönem:** Bir bakıma Pavlov'un şartlanan köpekleri gibi, ağlayınca doyurulur, ağlayınca altı değişir, ağlayınca sevgi gösterilir. Ancak ağlamayı ona göre idare etmelidir. Ancak ağlamasına karşın, istekleri yerine gelmeyince, yoksunluk ve susmaktır. Prematürelerde ağlama olmadığı için bunu Uzman Hemşireler, Neonatoloji Yoğun Bakım Ünitesinde yetiştirmiş ve yetkin olanlar algılayarak uyguladılar.
- **Ben ve sen algısı:** Bebek her biri farklı algı içinde olsa da birden memeyi algılar ve karnını doyuran budur, sendir. Ona bağımlıdır ama farklı boyut olarak, oynamak ve eğlenmekte ister. 3 aydan sonra anne ve anne olmayan ayırımı yapabilir.
- **Güvenme, güvensizlik duygusu:** Bebekler istekleri sağlayan olduğunda burada bir güven duymakta, güven duymayanlarda *Anne Yoksunluğu Sendromu* gelişebilmektedir. Burada annenin genetik veya sosyal olması değil, annelik eylemini yapabilmesine bağlıdır.
- **Kullanmaya göre algılama:** Kavramsal düşünce gelişmemiştir, ancak meme kendisini besleyen, doyuran şeydir, memeyi nasıl kullanıyorsa, o bağlamda bilmektedir.

Etik Gelişimi

Etiksel temel, Laurence THOMAS: **Morality and psychological development. In A companion to ethics. Peter Singer. Blackwell companions to philosophy. Blackwell Publishers Inc. 2002, pages 565. pp: 464**, eseri dikkate alınarak oluşturulmuştur. Kohlberg'in sınıflaması çocukluk gelişim evrelerine göre tarafımdan uyarlanmıştır. Etik ahlak felsefesi anlamındadır ve bireyler kendi ahlak inanışlarına etik kural adı altında kullanılmaktadırlar. Kendi görüşleri değil, uluslararası ilkeler temelinde yapılanmasına gerçek etik boyut denilmelidir.

Etiksel gelişim sürecinin başlıca 6 evresi vardır. Bunlar;

A-GELENEK ÖNCESİ

1.FAZ: Ceza/itaat: Kişi emir komuta zinciri şeklinde, akıl boyutuna getirmeden, istenilenleri yerine getirmektedir. Çocukların basit anne ve baba emrine uyması.

Sorumluluk almadan, istenilenleri yapmaktadır. Başkasından da kendi istediğini yapmasını ister. Ben devlet memuruyum bana verilen emirleri yaparım yaklaşımı bu dönemin kalıbıdır. Anayasa ve 657 Devlet Memurları Kanunu'na göre, hiçbir kimseye zorla bile olsa hukuk dışı iş yaptırılmaz vurgusu geçersizdir.

2.FAZ: Egoizm: Ben merkezli davranışlardır. Bebek beklemez önce o doyurulmalıdır.

Birçok kimse, kendi arzusunu genelleştirerek veya fedakârlık gibi göstererek bencilliğini sürdürmektedir.

B-GELENEKSEL

3.FAZ: İlişkiler: İnsanın karşıdaki kişiyi anlama çabaları olmaya başlar. Dinlemeye başlamıştır. Karşılıklı etkileşim içindedir. Ancak, yaklaşımların boyutu tartışılabilir.

4.FAZ: Ödev-görev: Yaklaşımları ödevi veya görevi şeklinde, belirli kalıp ve kurallar içinde görmektedir. Somut yaklaşımları özetler, gelenekleri aynen uygular.

C-İLKELER

5.FAZ: Haklar: Hukuk hakların çoğuludur. Haklar somut değil soyut kavramlardır. Herkes eşittir tanımı yorumlamaya gereksinimi vardır. Bu ilkeler üzerine ödev ve görevler daha somut olarak oluşur. Bireyin hakları önceliklidir. Ancak bu haklar, başkalarının zararına yorumlanamaz. Bu boyut, hak ediş boyutunda zorluklar çeker.

6.FAZ: Etik: Doğru nedir ve ne yapmam gerekir şeklinde düşünsel boyuta ulaşmasıdır. Bu boyutun bir özelliği de anlamlı yapılan fedakârlıktır.

İnsanların yaşı gereği son faz olan ilkeleşme, etik boyuta geleceği düşünmemelidir. Sosyal, kültürel ve farkındalık boyutu ile bu durum oluşabilir. Bir birey yaşına göre değil, yapısına göre değerlendirilmelidir, birey ilk aşamada, ceza ve itaat safhasında kalabilir.

Profesör bile olsanız, siz eğer bir felsefe kitabını, inanç kitabını, örneğin Kuran'ı (Kelime anlamı Öğüt'tür) etik irdelerken; a) emirler, yasaklar ve inanan ile inanmayan gibi insanın kendi benliğine karıştırsanız, ilk gelenek öncesi boyuttasınızdır, b) görev ve ibadetleri/ödevleri yapmalıyız, inanmanın gereklilikleri yapılması gerekenler gibi yaklaşım içinde iseniz, geleneksel yapı içindesiniz, c) ilkeler, her birey farklıdır, soyut kavramlar ve yorumlar bireye özgüdür ve Kuran emir değil, öğüt ve öneri olarak alan ise ilkeler düzeyindedir.

Kuran kendisini tanımlarken 1) kitap (2/2, 3/7), 2) yol gösteren (2/2, 12/111, 31/2-3, 72/2); 3) öğüt (21/10, 24/34, 54/17,22,32,40,51); 4) hatırlatıcı (6/69); 5) uyarıcı ((2/119, 11/2, 21/10); 6) belirten (6/69, 20/3); 7) ders veren (12/111, 54/17,22,32,40,51); 8) açıklayan (4/26, 24/34); 9) eğitici (96/4-5); 10) iyi ve kötüyü tanımlayan (6/55); 11) bilgilendiren (2/120), 12) iyi olanları tanımlayan (2/119, 11/2); 13) aydınlatan (4/28); 14) merhamet eden (112/111, 21/107, 31/3); 15) bereketli (6/155); 16) ulu (6/155), 17) doğal kanunlar (31/31) ve 18) akıllı olma

(31/2-3) ifadelerini kullanmaktadır. Abd kelime olarak çalışarak değer üreten anlamında iken, ibadette değer üretme eylemidir. İnsan dolayısıyla kuvvet ayrılığı temelinde olduğu gibi, inanışta bile abd kelimesini; kul, köle olmak yorumlamak ile sorumluluktan kaçamamaktadır. Eslemna kelime olarak itaat eden kişi (Müslüman) iken, bu kişilerin inanmış olmadığı, bilinçlerinde açıklık kazanmadığı ve davranışlarına yerleşmediği için iman etmedikleri Kuran'da (49/14) belirtilmektedir. Kısaca inanç boyutunda da ilkeleşme düzeyi en üst düzey olmaktadır.

Anayasa ve TCK (Türk Ceza Kanunu)

Anayasa da Kanunsuz emir, kısaca yazılı ve bireyin haklarına uygun olmayan yaklaşımın yapılmasına hukuksal olarak engel olmakta, izin bile vermemektedir. Kuvvet ayrılığı denilmesi ile amirin söylediğine uyulması olarak anlaşılmamalıdır.

J. Kanunsuz emir: MADDE 137- Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, tüzük, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır.

Yorum

Bir yetkilere sahip kişi, doğrudan sorumluluğu taşımaktadır ve üstünden aldığı emri ancak suç kapsamında değil ise yerine getirmekte, kuvvet ayrılığı temelinde, sorumluluğunun bilincinde olarak yapmamaktadır. Suç kanunlarda yazılı, yoruma kapalıdır. Zorlama durumunda, Savcılığa suç duyurusunda bulunmalıdır. Bu Anayasal Hak; Madde 12: “kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetleridir”.

Ceza Kanunlarındaki maddeler bir göz atacak olursak konu daha netleşecektir.

TCK

Ceza Kanununun amacı: Madde 1- (1) Ceza Kanununun amacı; kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir.

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi: Madde 2- (1) Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz. (2) İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz. (3) Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz.

Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi: Madde 3- (1) Suç işleyen kişi hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunur. (2) Ceza Kanununun uygulamasında kişiler arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasal veya diğer fikir yahut düşünceleri, felsefi inanç, milli veya sosyal köken, doğum, ekonomik ve diğer toplumsal konuları yönünden ayırım yapılamaz ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaz.

Kanunun bağlayıcılığı: Madde 4- (1) Ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz.

Özel kanunlarla ilişki: Madde 5- (1) Bu Kanunun genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır.

Yorum

Kuvvet ayrılığı denilse bile Avrupa Konseyinin belirttiği yorum üzerine, a) Civil Liberties ve b) bu hakkın tüm kamu, kuruluş ve kurumlarından korunması gerekir şeklindedir.

Ülkemizde de Yasal Mevzuat; a) kişi hak ve özgürlüklerinin korunması, b) suç işlenmesinin önlenmesi, c) kanunda açıkça yazılan suç saymadığına ceza verilemezdir.

Yasal Uygulamada; 1) uygulamalarda herhangi bir ayırım yapılamaz, 2) kıyas yapılamaz. Kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz, 3) Ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz ve 4) diğer kanunlarda da uygulanır denilmektedir. Ticaret Kanunda da sözleşmenin batıl olmaması için bazı şartlar getirilmekte iken, yeni düzenlemede, karşılıklı hakları zedeledikçe (*Madde 391: Eşit işlem ilkesine aykırı olan batıldır*) ve Ceza Kanunu'na aykırı olmadıkça (*Madde 1530: ticari hükümlerle yasaklanmış işlemler ve şartlar batıldır*) kabul edildiği vurgulanmaktadır.

1) Alt bilinç, Bilinç ve Üst bilinç, İd, ego ve süper ego

Wikipedia

İd, ego ve **süper ego** insan zihninin katmanlarıdır. Bu katmanlar birlikte yer almalarına karşın farklı düzlemlerde fonksiyon görürler.

...

Ben=İnsanın kendine özgü ruhsal ve bedensel bütünlüğünün ve bunun zihinsel algılanışının genel ve soyut adıdır. **Ben**, Freud'un ruhsal cihazla ilgili ikinci kuramında es ve über-ich ile birlikte ruhsal cihazın üç beliriminden biridir. Ben'in kaynağı (ki Es'in dış alemle teması sonucunda farklılaşmasıdır) ve muhtevaları, bilinçli, bilinç öncesi veya bilinçdışı olabilir. Ben'in yapısı gerçeklik ilkesinin baskısı altındadır. Ben'in fonksiyonu ise, kişiliğin korunması, gerçeğe uyum ve çatışmaların çözümlenmesidir.

Ben'in ideali, birincil narsisizm 'den (kişinin kendisine karşı duyduğu sevgi) ve çevremizdeki kişilerle ve aile ile özdeşlikten meydana gelen kişiliğin eğilimi; bu özdeşlik, kişinin kendi benliğine karşı beslediği sevgiyi değiştirir ve ikincil narsisizm derecesine düşürür.

İdeal 'ben', çocuklukta "her şeyi yapabilme" hayalinin daha sonraki özdeşliklerle değişerek aldığı yeni şekil; bu değişime "kahramanlarla özdeşleşme" ye, yani ünlü ve güçlü kişileri benimsemeye dayanarak olmaktadır. (Ben'in ideal 'i ile ideal ben ayrımı Freud'da yoktur. Nunberg, Lagache ve Lacan gibi bilginler, ideal ben'in oluşumunda **Narsisizm**'i iyice belirtmek için bu ayrıma başvurmuşlardır.

Alt bilinç (İd), Benlik (Ego), Üst Benlik (Süperego) - Freud'a Göre Zihnin Oluşumu ...

Google / Wikipedia/Görseller (MAA Düzenlemesi ile)	
	<p>Freud'un sözüyle ego şahlanmış bir at üzerindeki şövalye gibidir. İd ile süper egonun isteklerini uzlaştırmaya çalışan hakemdir.</p> <p>İd, zevk temelli bir istekler ve aşırı ısrarcı temel enerjinin çıkış noktasıdır. Temel ve en ilkel benliktir. Ana kaynağı cinsellik, açlık gibi ihtiyaçların en bencilce doyurulmasıdır.</p> <p>Ego ise "id "in bu isteklerini gerçeklikle karşılayan kısımdır. Çeşitli savunma mekanizmaları ile "id "i dengeler. İd ve süper ego arasındaki dengeleyici unsurdur. Temel görevi kişisel güvenlik sağlamak ve "id "in bazı isteklerine izin vermektir. Freud ileri yıllarda gerçekliği test etmek, savunma, bilgi sentezi ve zekâ fonksiyonları ile hafızayı bu merkeze bağlamıştır.</p> <p>Süper ego, baba figürünün ve kültürel adetlerin içselleştirilmiş bir sembolüdür. "İd "in ihtiyaç ve talepleriyle çatışma halindedir. "İd "ye karşı saldırganıdır. Tabuları ayakta tutar. Oidipus kompleksinin çözümü için baba figürünün içselleştirilmesidir.</p>

Şekil 4: Bilinç Durumu: id, ego ve süper-ego boyutu

"İd", içimizdeki doyumsuz hayvandır. Kendisini yalnızca ihtiyaçlara göre ayarlayan, eleştiri kabul etmeyen, güdüsel, durdurulamayan yanımızdır. Buna verilebilecek en iyi örnek cinsellik, saldırganlık, açlık, kin vb. Bu yönü ağır basan birey vicdan olgusundan yoksundur. Bilincin orta aşaması olarak da, Freud'un izah ettiği Benlik (Ego), doğa ya da çevre ile id arasında bir denge unsurudur. Çevrede ya da doğada bulunan maddelerin uygunluğunu yine tarafsız bir zeminde kontrol eder ve bu nesnelere uygun olup olmadığını belirler. Aynı zamanda eleştiri yapan bölüm olup, güdülerini durdurma ile ilgilidir. Örneğin **alt bilinç** olarak izah edilen id acıktığı zaman hemen bir şeyler bulup yemeyi amaçlar. Ancak benlik (ego) bunun daha uygun bir zamanda olması veya olmaması gerektiğini hatırlatıp onu dizginler. Üst benlik (süperego) kural ve değerler bütünlüğü içinde insana yön veren bölümdür. Bu bölüme vicdan da denilebilir. Bu bölüm daha çok emir ve yasaklara göre bir yol belirler. İyi ya da kötüyü birbirinden ayırmaya başladığımız süreçlerde gelişir ve olgunlaşır. Zamanla aile, anne ve baba, çevre, okul, din, geleneklerden öğrendiklerimiz içselleştirilir ve bizim değer ve kurallar bütünlüğümüzün oluşmasına yardım eder. Bu açıdan bu üç temel bilinç şekillenmesinin belli düzeylerde bizlerde yetersiz olması gerçekten iyi olmaz. İnsan, düşünen bir varlık ve zararı önceden hesaplayabilecek; sonradan öğrenebilecek bir yapıya sahiptir. Kimi bunun **Tanrıdan** geldiğini düşünür, kimi de Freud gibi **Evrin Kuramı** şeklinde izah eder. İkisinde de ortak olgu **vicdandır**.

Freud'a göre id kişinin **ilkel benliğidir**. **Hazın** doyum ilkesine göre çalışır. Hiçbir sosyal kuralı önemsemeyen idin tek istediği, isteğinin anında yerine getirilmesidir. İdi baskın olarak bebeklerde görebiliriz. İd için aynı zamanda **kişiliğin çocuksu tarafı** da denilebilir. Kişilik gelişimini dönemlere ayıran **eğitim bilimciler** id'in, bu dönemlerin en alt basamağında yer aldığını söylese de,

[kişisel gelişim](#) basamaklarının herhangi birisinde sorun yaşayan bir bireyde id'lere çok sık rastlanabilir. Bir bireyde id'i dengelemek için [ego](#) (Kişilik Savunma Mekanizması) devreye girer.

Süperego (üstben)

Üstben, (*Fransızca sur-moi, İngilizce su-perego, super-ego;(dikey vertikal)*) Bir kişilik şemasında, planında kişiliğin en yüksek mercisi. Ben'e karşı bir denetleyici ya da bir yargıç rolünü oynar, es'ten gelen isteklerin ben tarafından ya olduğu gibi ya da bazı değişikliklerle kabulüne izin verir ya da tümüyle geriye çevrilmesini buyurur. "Tüm ahlaksal kısıtlamaların temsilcisi, mükemmellik yolundaki çabaların savunucusudur." (Freud, Bütün Eserleri)

Bilinçdışı etkinliğini sürdürür. Ahlaksal bir yasanın savunucusu, aynı zamanda ilgili yasaya uyulup uyulmadığının denetleyicisidir. [Oedipus Kompleksi](#)'nin kaybolmasıyla ortaya çıkar. Çocuk zamanla yasak ödipal (Oedipus Kompleksi'yle ilgili olan) doyumundan el çeker, anne ve babasıyla özdeşleri ve yasakları bir içyansıtımla kendisine mal eder. Diğer yönden, eğitimle medeniyet yaşamının, ahlak, vicdan, vb. gerekleri üstben kapsamına girer. Çocuklarda üstben'in kuruluşunda anne ve baba değil, onların üstben'leri model alınır. Böylece üstben, geleceğin taşıyıcısı işini görür.

[Melanie Klein](#)'a göre çocuklarda henüz gelişimin oral evresinde bir üstben oluşur. [R. Spitz](#)'e göre üstben'in oluşumu çocukluğun daha öncelerinde başlar. Üstben ile [o \(es, id\)](#) arasındaki çatışmaları bazı [nevrozlarda](#), örneğin fobilerle saplantı nevrozlarından daha büyük bir rol üstlenir.

Yorum

Yetkilere sahip olan kişinin, bilinçli olması, farkındalık içine olması istenir, ancak bilinçsiz olarak yaptığı davranışlarının id 'in güdüsünde kalan, id 'in kontrolünde veya egonun ters yönlendirmesinde olabilir.

Kuvvet ayrılığı temelinde ele alındığında; a) id: Yönetim, Yürütme, b) ego: Yasama, ilkeleşmeyi yapan, c) süper-ego: Yargı, denetlemeyi yapan ve uyumu sağlayan olmaktadır.

2) Governance

From Wikipedia

Models/ Yönetim Modelleri	Levels/Düzey	Multistakeholder/
<ul style="list-style-type: none">Collaborative/OrtakGood/Ahlak, MoralMultistakeholder/Çoklu yöneticiliOpen-source/Açık kaynakPrivate/ÖzelSelf/Kişisel	<ul style="list-style-type: none">LokalGlobal <p>Measures/Ölçüm</p> <ul style="list-style-type: none">World Governance Index/Dünya güç indeksiSustainable Governance Indicators/Sürdürülebilir Güç İndikatörü	<p>Any action taken by any organization or any group might affect those people who are linked with them in the private sector. For examples these are parents, children, customers, owners, employees, associates, partners, contractors, and suppliers, people that are related or located nearby.</p> <p>/Özel sektörle bağlantılı işler</p>

Yönetim Tipleri

<ul style="list-style-type: none">1Governance as process/Oluşturulmakta olan Yönetim2Public governance/Kamu Yönetimi3Private governance/Özel Yönetim4Global governance/Global, toptan Yönetim5Governance Analytical Framework/Devletin Analitik İşleri6Nonprofit governance/Karsız Yönetimler7Corporate governance/İşbirliği Yönetimleri8Project governance/Proje Yönetimi9Environmental governance/Çevresel Yönetim10Land governance/Toprak Yönetimi-Ağaları	<ul style="list-style-type: none">11Internet governance/İnternet Yönetimi12Information technology governance/Bilgi Teknolojileri Yönetimi13Regulatory governance/Kontrol ve Denetleme Yönetimi14Participatory governance/Taraf olma Yönetimi15Contract governance/Anlaşmalı Yönetimler16Multilevel governance/Çok Düzeyli Yönetimler17Metagovernance/Büyük meta Yönetimler18Collaborative governance/Birliktelikle Yönetim19Security sector governance/Güvenlik Sektörü Yönetimi
--	--

Governance is all of the processes of governing, whether undertaken by a [government](#), a [market](#) or a [network](#), over a [social system](#) ([family](#), [tribe](#), [formal](#) or [informal organization](#), a [territory](#) or across territories) and whether through the [laws](#), [norms](#), [power](#) or [language](#) of an organized society.^[1] It relates to "the processes of interaction and decision-making among the actors involved in a collective problem that lead to the creation, reinforcement, or reproduction of social norms and institutions."^[2] In lay terms, it could be described as the political processes that exist in between formal institutions.

A variety of entities (known generically as **governing bodies**) can govern. The most formal is a **government**, a body whose sole responsibility and authority is to make binding decisions in a given [geopolitical](#) system (such as a [state](#)) by establishing [laws](#). Other types of governing include an organization (such as a [corporation](#) recognized as a legal entity by a government), a socio-political group (chiefdom, tribe, family, religious denomination, etc.), or another, informal group of people. In business and

[outsourcing](#) relationships, [governance frameworks](#) are built into [relational contracts](#) that foster long-term collaboration and innovation.

Governance is the way the rules, norms and actions are structured, sustained, regulated and held [accountable](#). The degree of formality depends on the internal rules of a given [organization](#) and, externally, with its business partners. As such, governance may take many forms, driven by many different motivations and with many different results. For instance, a government may operate as a [democracy](#) where citizens vote on who should govern and the public good is the goal, while a [non-profit organization](#) may be governed by a small [board of directors](#) and pursue more specific aims.

In addition, a variety of external actors without decision-making power can influence the process of governing. These include [lobbies](#), [think tanks](#), [political parties](#), [non-government organizations](#) and [the media](#).

Yorum

Yönetimin, artık tek lider boyutu ile oluşmadığı algılanmalıdır. Kültürel boyut, artık yöneticilerin danışmanları ile değerlendirilmektedir. Gerçek yorum ise memnuniyet ifadesidir. Toplam kalite, *memnun olma* oranı, durumudur. Bu kavram, personel, hizmet ve ekonomik boyut yanında kalite gibi kavramları da kapsamaktadır.

Kültürel İrdeleme

Kültürler, toplumların belirli karakterlerinin birbirine benzemesi ile sosyal gruplandırma yapılması ve Sosyal Antropolojik Bilim Dalı olarak tanımlanmaktadır.

Kültürlere göre Yönetim bu bakıştan irdelenecektir.

Kültür Parametreleri (8’li yumak; Güvenç B. Kültürün ABC’si, 2002)

- A: Aile yapısı, sosyal organizasyonlar, soy, akrabalık
- K: Kaynaklar: Gelenek, töreler, uygulamalar
- Ç: Çevre: Yerleşme yerleri, coğrafi konumu, doğal yapı
- E: Eğitim: Sanat, bilgi ve öğretim/egitim
- D: Din/Devlet: yönetim, sosyoloji, hukuk sistematığı
- İ: İnsanlar: Birey, inanışlar, psikoloji
- Y: Yerleşimin yapısı, köy, kent, yapılanma
- T: Teknoloji: Üretim, tüketim, ekonomik yapı

Bu yapıya göre başlıca tanımlanan kültürler:

Kültür Tipleri

- Avcılık, Toplayıcılık – Göçebelik Kültürü
- Tarım Kültürü
- Endüstri Kültürü
- İleri teknoloji Kültürü
- Birey Hakkı Öncelikli/Bilişim Destekli Kültür (MAA tanımı)
- Gelecek Kültürel Yapı (Etik ve Estetik) (MAA tanımı)

Kültürlere göre Yönetim irdelenmesi

1) Toplayıcı, Kabile/Kurum ve GÖÇEBE KÜLTÜRÜ:

Aile: Aile yapısı yerine, içinde bulunduğu kümenin yapısı önemlidir. Birey toplumu bütünleştireni korumakla yükümlüdür. İnsan yapısı: Toplumun yapısı güç üzerine kuruludur. Gücün her türlüünü elinde bulunduran toplumun lideri, buna uyanlarda toplumun neferleridir. İnsan yine insanlara/gruba/kabileye/takıma hizmet etmelidir. Sağlam ve güçlü olmayanın yaşaması tartışmalıdır. Acımasız bir varlık savaşı vardır. Birleştirici unsur, ırk, cinsiyet, inanç veya bir somut gerekeç (futbol takımı gibi) olmalıdır.

Teknoloji: Tarihsel yapıda teknolojileri avcılık/kazanma üzerinedir. Zamanımızda ise göçebelik, göçmenler ile sert, kabadayı davranışlar ve kaba ifadeler ve giyinişler geçerlidir. Takım tutuluyorsa, o takımın renkleri ile giyinme ve başkalarını düşman saymak gereklidir.

Eğitim: Beceri ve işlev kazanmak üzerindedir. Topluma yararlı olmayan dışlanır.

Ahlak: Bireysel değil, kümeleş, takımın ahlak anlayışı vardır.

Yasal yaklaşımlar: Kendi aralarında mal paylaşımı hırsızlık gibi nitelenemez. Kümenin reisi, kümenin bilgini, kümenin sosyal olarak hâkimi, cezalandırıcısı ve bakıcısı vardır. Bir şirket kalkınmak ve gelişmek için her yolu mubah görür ve başkalarının üstüne basarak büyürse, bu kültürel yapıdadır. Yargı kabilenin kalkınmasına dayalıdır. Kabile, şirket, kurum, kurul kültürü geçerlidir, diğerleri dışlanır. Ayırım detayda olabilir, takımlarda sarı-kırmızı ile sarı-lacivert bir arada olamazlar.

SONUÇ: Lider ne derse o olur, merkezîyetçilik zorunlu bir gerekliliktir.

2) TARIM, GELENEK KÜLTÜRÜ

Aile: Aile yapısı temel unsur olmuş olsa bile, geniş aileler veya geniş ailelerle oluşan imaj geçerlidir. Akrabalık önemlidir. Şehir takımları bir aile gibidirler.

İnsan yapısı: İnsanlar köyüne hizmet esasına göre yetiştirilirler. Kişi kendi grubundan olanları korumak, gözetmek zorundadırlar. Vatan hainliği gibi ithamlar hemen ortaya çıkacaktır. Çeşitli yapıda sıkışmış insan ortadadır. Hukuk sistemi de kendi toplumun esaslarına göre, geleneklere uygun verilir.

Birliktelik ile iş birliği ve eşgüdüm zinciri ile örf, adet ve gelenek boyutu öne çıkmaktadır. Göçebe kültüründe bu boyut lider ve simgelere özgü iken, kahramanlar ile yapılırken, tarım kültüründe asırlar içinde olan ve değişimi çok yavaş yapılandırma ile oluşmaktadır.

Eğitim: Eğitimin temel amacı eski kültürel yapı, örf ve adetlerin öğrenilmesidir. Tipik bir memur yetiştirme zihniyeti hâkimdir. Doğrular ve yanlışlar vardır ve tartışılmaz. Diploma geçerlidir. Eğitim tüm topluma yönelik değil, belirli bir kesimi kapsar. Herkes eğitim almamalıdır. Tüm bireyler eğitilirse toplumun dengesi değişecektir.

Ahlak: Bireysel değil, köyün, çevresel oluşan ahlak anlayışı hâkimdir. Kalıplar ve görevleri yapmak önemlidir. Düşünme başka kişilerin işidir. Görev yapmak yeterlidir. Ahlak geleneklere saygı, büyüklere hürmet çerçevesinde toplanır. Atalarımız ne yapmışlarsa doğru yapmışlardır. İnanışlar: İnanışlar örf, adet ve geleneklerle bütünleşmiştir.

Yönetim: Bizden ve sizden vardır. Vatan, millet tanımlamasının ötesinde boylar, töreler ve gruplar kendilerini ötekilerden üstün gördükleri için, savaş kaçınılmazdır. Güçlü isen ötekini ortadan kaldırman gerekir kuralı geçerlidir. Yönetim belirli bir kesimin elindedir. Demokrasi kavramı sadece belirli kesim için geçerlidir.

Yasal yaklaşımlar: Geleneksel kurallar ve yasalar önemlidir. Kişilerin hakları veya düşünceleri geri plandadır. Zaten büyükler kişileri gözetirler. Hukuk yasaların değil örf, adet ve geleneklerin üstünlüğü şeklinde yapılanmaktadır. Uluslararası yaklaşım varlığın sonu olacağı için, yabancılar düşman, yabancılaşma kabul edilemezdir.

SONUÇ: Demokrasi toplumun dediğidir, gelenekler yargıyı yapılandırır. Ödevler ve görevler vardır ve bunlar yapılmalıdır.

3) ENDÜSTRİ KÜLTÜRÜ:

Burada para ve sermayenin çalışma veya teknolojiye yönelik kayması ile emir komuta zinciri bozulmuştur.

Aile: Aile yapısı Atasal köklerden uzaklaştığı için, çekirdek aile kavramı oluşmuştur. Geçim derdi önemli bir boyut olduğundan karşılıklı etkileşimler azalmış, karşılıklı dayanışma artmıştır.

Teknoloji: Bilimin uygulamaya dönüşmesi, kısaca teknolojiadaki devrimin oluştuğu dönemdir. Bu açıdan tüm ekonomik ve sosyal yapı bu teknolojinin kullanımına göre yapılanmaktadır.

Eğitim: bilgi temel unsur haline gelmiştir. Öğrenmek, daha çok öğrenmek gerekmektedir.

Ahlak: Bireysel değil, kurul veya bağlı olunan kurum veya kurulun görüşü geçerlidir. Birey bunları öğrenmeli ve bunlara uymalıdır. Toplu dayanışma veya toplu bilinçlendirme geçerlidir. Kalıplar ve görevleri yapmak kurul veya kurumsal bazda önemlidir.

Yönetim: Devletin en güçlü olduğu yapıdır. Bireyler devletin tanımladığı yapı içinde güçlenmeye çalışmaktadırlar. Partilerin en güçlü olduğu dönemdir. Demokrasi tanımı gücü ele geçirme şeklinde tanımlanmaya başlamıştır. Yasaların üstünlüğü vardır. Bireyler sadece o toplumun kölesi veya işçisidir. Görevler ve haklar çatışmaktadır. Görevler ön plandadır. Yönetim kuvvetler ayrılığındadır. İşçi isen işçi olarak kalmalısın denir. Bireylerin tek görevi vardır, yöneticisini seçmek, birey hakkını temsilci korur.

SONUÇ: Çalışma barışı için kuvvet ayrılığı temel olmalıdır.

4) Yüksek Teknoloji Kültürü ve İleri Bilişim Kültürü:

Aile: Aile yapısı ve kavramları tartışmaya başlanmış ve birey kendini özgür hissedebilmek için aile kavramını karşısına almaya başlamıştır. Bu yapı ile mutsuzluğun ve birçok hukuksal sorunların oluştuğu gözlenmiştir.

İnsan yapısı: İnsan yüksek teknolojiyi kullanması ile memnun olacak iken, daha fazla tenkit eden ve kendini ezilmişlik çemberinde hissedenden, devamlı stres faktörünü ortaya çıkaran bireyler olmuştur. Makine insanın yerini almış, onun işine son vermiştir.

Devamlı daha üstün teknoloji geliştirmek ve uygulamak, teknolojinin kendi düşmanı haline gelmiştir. Daha iyi, en iyisi kavramları çatışmaya başlamıştır. İnsanlar teknolojinin kendi sorunlarını çözemediklerini görmeye başlamışlardır.

Yönetim: Devlet temel olarak standartlaştıran bir kurum yapısındadır. Her yaklaşım belirli bir standart içine alınmış ve ölçülebilir boyuta getirilmeye çalışılmıştır. Bu standartlar daha önce kuruluşlara göre iken, globalleşme ile devletin temel gücü bunları yaygınlaştırmak olmuştur. Bu malzeme standartları hizmet standartlarını oluşturmuştur. Daha sonra toplam kalite kavramı ile yönetsel standarda gitmiştir. Daha sonra olay müşteri kavramına sokularak müşteri memnuniyeti yaklaşımı ile devamlı düzenleme, iyileştirme (keizen) yaklaşımı ile süreç sürdürülmüştür. Görevler yerini bir bilen ferde bırakmaktadır. Yönetime kuvvetler ayrılığına ek olarak, demokratik kuruluşlar denilen kurum ve kurullarda etkin olmaktadır. Yönetim hukukçuların elindedir.

İnanışlar: Din kavramı önemini azaltmıştır. Birey kendi ruhsal durumları için boşluğu dolduracak çeşitli inanışlara itilmiştir. Tarot falları ve astro önemli yer almaktadır. Bizden-sizden kavramı bizim kurum, bizim derneğimiz, bizim tarikatımız, bizim üyeliğimiz sizinkinden üstündür ve siz yanlış yapıyorsunuz ve sizi kurtarmak gerekirse dönüşmektedir.

Yasal yaklaşımlar: Birey, teknoloji mengenesinde daha sıkıştığını görmüş, stress ile uğraşma boyutunda, kendine dönmeye başlamıştır. Yasa, sitemi korumaya çalışır.

SONUÇ: her birey haklarını öne sürerek, merkez yönetimi ve kuvvet ayrılığını ret etmekte, ben temelinde yapılanma istemektedir. Zarar unsuru yoksa ben yaparım geçerlidir. Yöneticiler yargı kısılcında sıkışmışlardır.

5) Birey Hakkı öncelikli ve temelli kültür, Civil Liberties KÜLTÜRÜ:

Aile: Aile yapısında birey ve birey merkezli davranışlar ön plana çıkmıştır. Artık aile kavramı yerine bireyin sosyal yapıda yeri değerlendirilmektedir. Birey hakları önem kazanmıştır. Etik kurullar bireylerin haklarını korumak üzere gelişmişlerdir. Yasalar ve standartlar yerine bireylerin mutluluğu ve bireye göre yapılandırma öne çıkmıştır. Zarar ve haklar ön plana çıkmıştır. Birey artık başkası için çalışmak istememektedir.

Devlet kavramı: Avrupa Birliği veya İnsan Hakları kavramları arasına sıkışmıştır. Zarar ve haklar kavramları bireyin güvenlik ihtiyacını arttırmıştır. Kararının oluşması için danışmanlık önemli boyuttadır. Hukuksal kurumlar yeni yapılanmasını oluşturamadan, devreye medya ve birçok fırsatçıların çıkması kaçınılmaz olmuştur. Standartlaşma ve bireyin hakları için oluşturulan bağımsız kuruluşlar ile bu kontrolü amaçlanmıştır. Yasalar değil bireyin haklarına dayalı hukukun üstünlüğü temeldir. Görevler değil haklar ön plandadır. Görevleri haklar oluşturmaktadır. Kesin doğrular ve yanlışlar yoktur. Olgu içinde doğrular ve yanlışlar vardır. Bu durum bilimsel temel ışığında analiz ve sentezle tanımlanır. Karar ancak birey veya işlev bazında görüşler (haklar) olgunlaştıktan sonra (yasaların değil, hukukun üstünlüğü temelinde) verilebilir. Kurallar, standartlar ve tüm sosyal yaklaşımlar olgu temelinde bireyselleştirmek üzere irdelenirler. Çözümüne ulaşmak temel yaklaşımdır. Yönetim planlamacı düzeyinde kalıp, kuvvetler ayrılığını hukuksal etkinlikler oluşturmaktadır.

Kurallar ve yasalar bireyin hakları ve bağımsızlığı, kısaca hakların/hukukun üstünlüğü temelinden bakılmalıdır. Her birey doğal haklara sahiptir.

SONUÇ: Yasak kavramı ve yasal boyut yerine ilkeler ile, doğru nedir ve ne yapmalıyım sorguları ile entegrasyon, iş birliği ve eşgüdüm temel olmuştur.

Kişinin Kendisini Yönetmesi

Birey Hakkı ve özgürlüğü yaklaşım öne çıkmakta ancak bu hakların yasal yerine sosyal açıdan da tanımlanabilmesi için, tıp etiğinde olduğu gibi uzman kuruluşlarca oluşturulan, bildireler ve ilkeler öne alınmaktadır. Bireyler buna göre yapılmayacaklar temelinde, yaklaşımları planlayarak, kendileri bilimsel gerekçeler ile doğruyu oluşturmaya çalışılmaktadır. Hekimler olguya bakarak, onun gereksinimlerini verilerle tanımlayarak, destek, fayda ve önlemleri almakta, artık tedavi boyutuna gelecek sorunlar oluşması önlenmektedir.

Örneğin, insana demir verilmesi, günlük ve gereksinim artması ile takviye dozu sağlanınca, artık demir eksikliği oluşmaz, ancak, çok sorunlu ortamda oluşabilecek duruma gelmektedir.

1) Civil liberties

From Wikipedia

Civil liberties or **personal freedoms** are personal guarantees and freedoms that the [government](#) cannot abridge, either by law or by [judicial interpretation](#), without due process. Though the scope of the term differs between countries, civil liberties may include the [freedom of conscience](#), [freedom of press](#), [freedom of religion](#), [freedom of expression](#), [freedom of assembly](#), the right to security and [liberty](#), [freedom of speech](#), the [right to privacy](#), the right to [equal treatment under the law](#) and [due process](#), the [right to a fair trial](#), and the [right to life](#). Other civil liberties include the [right to own property](#), the [right to defend oneself](#), and the right to [bodily integrity](#). Within the distinctions between civil liberties and other types of liberty, distinctions exist between [positive liberty/positive rights](#) and [negative liberty/negative rights](#).

Many contemporary states have a [constitution](#), a [bill of rights](#), or similar constitutional documents that enumerate and seek to guarantee civil liberties. Other states have enacted similar laws through a variety of legal means, including signing and ratifying or otherwise giving effect to key conventions such as the [European Convention on Human Rights](#) and the [International Covenant on Civil and Political Rights](#). The existence of some claimed civil liberties is a matter of dispute, as are the extent of most [civil rights](#). Controversial examples include [property rights](#), [reproductive rights](#), and [civil marriage](#). Whether the existence of [victimless crimes](#) infringes upon civil liberties is a matter of dispute. Another matter of debate is the suspension or alteration of certain civil liberties in times of [war](#) or [state of emergency](#), including whether and to what extent this should occur.

The formal concept of civil liberties is often dated back to [Magna Carta](#), an English legal [charter](#) agreed in 1215 which in turn was based on pre-existing documents, namely the [Charter of Liberties](#).^[1]

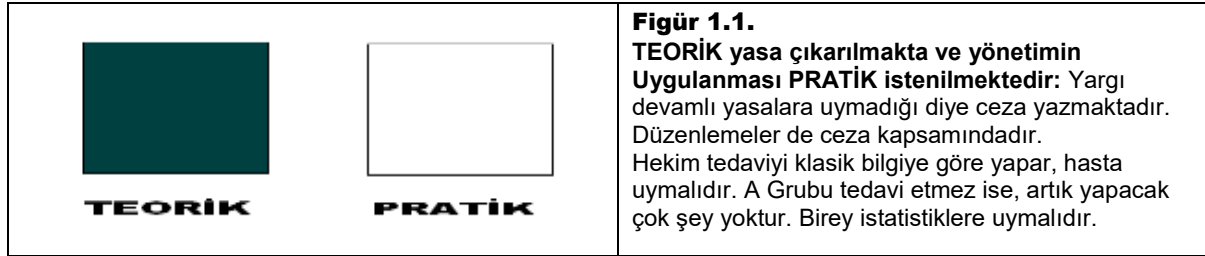
Yorum

Bireyin hakları kavramı, yasal olarak tanımlanması yerine aktif olarak uygulanması boyutuna bakılmalıdır. Bu teorik oluşacak anlamı taşımamalıdır. Uygulama, eylem önemlidir.

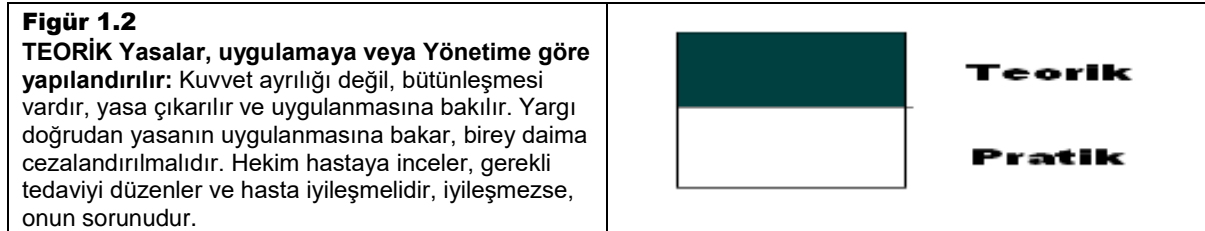
Yönetim Modelleri/Eğitim temelinde

Yönetim teorik yapısı ile pratik uygulamasına bakılmalıdır. Bu açıdan yasal düzenleme ile bireyde uygulamaya bakılarak irdelenmektedir.

Yönetim ile uygulamanın değerlendirilmesi

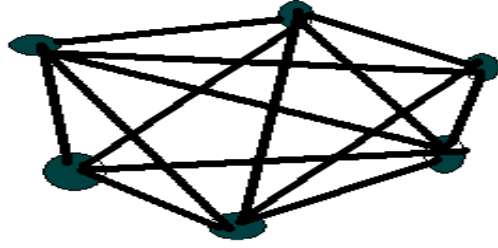
Yasalar ile Yönetim Birlikteliği

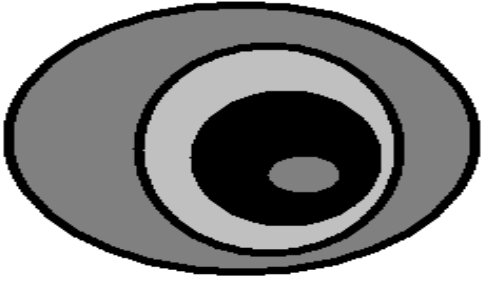
Yasa ve Yönetimin etkinlikte birlikteliği

	<p>Figür 1.3. ZEBRA TİPİ Yönetimdeki neticeye göre yasa çıkarılması: Uygulama işlem içinde yapılmaktadır. Yasalar hizmete dönül olarak devamlı sonuç alma açısından önemlidir. Yargı elde edilen sonuca bakar, birey yine ikinci, hatta üçüncü plandadır.</p>
---	---

Yasa, Yürütme boyutunun ortak karmaşık yapılanması

<p>Figür 1.4. ELMAS TİPİ (YUMAK) Modern kuvvet ayrılığı modeli: Konular arasında ilişki kurulmalı, distribütör yapılanmadır. Basın, Demokratik Bağımsız Kuruluşlar, birçok dernek ve yapılanmalar da etkin olmaktadır. Artık yargı bu karmaşa içinde farklı kararlar alabilmektedir. Hekim bir ekip lideri olarak konseyler ile karar oluşturmaktadır.</p>	
--	--

Olgu temelinde yaklaşım

	<p>Figür 1.5. SOĞAN ZARI Yönetimi: Her bir yönetici kendi sınırını bilmeli, bunu tüzük ve yönetmelik ile belirtip, sadece ceza değil, uygulamaları bilerek yaklaşılmalıdır. Öncelikle aynı olgu, temel tıp bilimleri (biyokimya, pato-fizyolojik) açısından değerlendirilir. Her bir birim aynı olguyu kendi açısından yorumlamaktadır. Olgu kademe kademe (soğan zarı gibi) irdelenmektedir. Konular tam anlamıyla birbirleri ile ilintili değildirler. Ortadaki halka olgu sunumudur. Halkalar işlenen konuları gösterir.</p>
--	---

Birey temelinde yaklaşım

<p>Figür 1.6. ÖRÜMCEK AĞI EĞİTİMİ: Bir olgu temelinde, konular arasında ilişki kurulmakta, çeşitli bakış açılarına göre (soğan zarı) irdelenmekte ve tek bir değerlendirmenin, tüm yorumları etkilemesine olanak sağlanmaktadır. Ortadaki daire olgudur. Halkalar konuların işleme sistematüğünü, dıştaki halkalar ise bilim dallarını temsil eder. Tüm konular olgu temelinde birbirleri ile iletişim içindedirler. Yürütme, yargı ve yönetim tümü ile olgunun faydası üzerinedir. Yasama artık etik ilkelerin oluşması üzerine olup, ceza kanunlarında ve uygulamalardaki civil Liberties olarak yeniden yapılanmalıdır.</p>	
--	--

Yorum

Artık tüm yaklaşımlar birey üzerine olmakta, ceza kapsamında olmadığı sürece etik ilkeler içinde oldukça yapılamaz denilememektedir.

Genel Bakış

Burada Yönetim Modellerindeki gelişmeyi başlıca 3 aşamada ele almak gerekir. Friedman Modelinde olduğu gibi 1,0, 2,0 ve 3,0 olarak ele alınmaktadır. Zamanımızda 4,0 yaklaşımı otomasyonu, bilişim kontrollü ele almakta ve bu açıdan doğrudan birey öne çıkmaktadır.

FAZ 1,0: PATERNALİSTİK, Hekim karar verir ve tedaviyi yapar, hasta uymak zorundadır, hastanın Tıp Bilgisi olmadığı için karışamaz, itaat etmelidir. Baba yapısında hekim olur, semptom ve bulguya bakmasına bile gerek yoktur, yüzüne bakar ve sorunu anlar. Çok yoğun sigara içen kişide derhal bronşit tanısı koyar ve tedavi verir.

FAZ 2,0: YETKİ, GÖREV, SORUMLULUK ve VAZİFELER geçerlidir. **Hekim görevini yapar, görev gereği hastanın onayını almak zorunda değildir.** Acı ilacı içmek hastanın görevidir. Hasta sıraya girer ve bekler, hekim çağırınca girer. Hasta sadece sorulara cevap vermelidir. Hekimi meşgul etmemelidir. Zaten hekim de devlet memuru şeklindedir, sıra ile bakar ve akşamın gelmesini bekler.

FAZ 3,0: HASTALIK YOK, HASTA VAR. İlkeler ve sorumluluklar temeldir. Hekim **“doğru nedir ve ne yapmalıyım”** etik sorgular içindedir. Yapılacaklar otonomi içinde olup, zarar oluşturmama temellidir. Bağımsızlık, bireyin talep etmesi ile geçerli olur, **aydınlattıktan sonra rıza şartı vardır.** Hekim hastaya göre yaklaşım yapar ve hastanın istediğini yapar, tedavi istemez ise yapamaz.

Muhtemelen **FAZ 4,0: Sağlam kontroller, uyarılar ve dikkat edilecekler boyutu, hastalanma durumunda tıbbi taksir ve kusur olarak görülecektir.** İlkeler ve sorumlulukların yapılanması doğrudan, birey hakkı temelinde ve rızaya dayalı olsa da yaşam hakkı öne çıkarılarak, rutin checkup ve tedbirler ile sağlıklı bir çevre yaratılmaya çalışılacaktır. Bağımsızlık, bireyin talep etmesi ile geçerli olsa da yaşamı toplum olarak bütünleşecek ve ortak fayda yaklaşımı öne çıkması beklenmektedir. **Sağlık yaklaşımı artık sanatsal olacaktır.** Yaşam hakkı öndedir, kişinin kendi zararına bir yaklaşımı da kabul görmemektedir.

MAA Ders Notları /[Yaşam Hakkı](#)

Üçgen Yönetim - Haklar

- **YÖNETİCİ (Tek-Paternalistik/Baba)**
 - HOCBA
 - Kral-Sultan (Nesil)
 - ASKER
 - Ekonomi (Şehirli/Aristokrat)
 - İhtilal
 - Seçim
 - Atama
- **İDARECİ**
 - Sistem, Yönergeler, Kurallar
 - Örf, Gelenek, Adetler, Teamüller
 - Bürokrat, sekreter, Memur
- **Yönetilen**
 - Öğrenci
 - Birey
 - İşçi
 - Köle

Prof. Dr. M. Arif AKŞİT

Yaşam Hakkı

15

TCK göre Diktaya karşı Yasal Düzenleme

--- *Tanımlar:* Madde 6- (1) Ceza kanunlarının uygulanmasında;

----c) Kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi,

----g) Basın ve yayın yolu ile deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar, Anlaşılır.

NOT: Kısaca hiçbir kişiye ayrıcalık tanınmayacaktır.

Şekil 5: Üçgen Yönetim

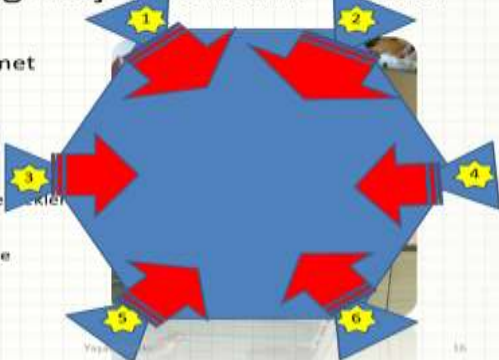
Buradaki kabile anlayışı şeklinde lider olacak ve lider ona göre yaklaşım yapacaktır. Hoca anlatacak ancak bilgiler irdelenemeyecektir. Artık bireye klasik bilgi değil, terzilik yapmak gerekli olmaktadır. Bireyin kabulü ötesinde, bedenine uygun olan seçilmektedir. İnsancıl kullanım öne çıkmaktadır.

Kuvvet ayrılığı tanımlaması artık her bir gücün kendi hakimiyetini oluşturmaya çalışması, varlık boyutu açısından sosyal etkisi tartışmaya açık olmaktadır. Hekimlikte uzman hekim bilir kavramı yerine hasta kendisi bilmektedir, siz izleyin, verilere bakın denilmektedir.

MAA Ders Notları /Yaşam Hakkı

Kuvvet Ayrılığı Köşeli Yönetim -Haklar

1. Yargı
2. Yürütme-Hükümet
3. Yasama
4. Basın-Yayın
5. Cumhurbaşkanı
6. Diğer
 - YÖK, Rektör
 - Parti-Etnik yapı-Değerler
 - ASKER
 - Kurum-Kuruluş
 - İşverenler-Sermaye
 - Jüri sistematığı
 - Avantajlı olanlar

Prof. Dr. M. Arif AKŞİT

TCK göre Diktaya karşı Yasal Düzenleme (Haberleşme)

--- Haberleşmenin engellenmesi:
Madde 124- (1) Kişiler arasındaki haberleşmenin hukuka aykırı olarak engellenmesi halinde, (2) Kamu kurumları arasındaki haberleşmeyi (3) Her türlü basın ve yayın organının yayınının hukuka aykırı bir şekilde engellenmesi

Kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması:
Madde 133- ... İfşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur.

Şekil 6: Kuvvet Ayrılığı

Civil Liberties kavramı öne çıkmaktadır. Başlıca Avrupa Konseyi olarak kişisel haklar da sunulmaktadır.

Bireyler artık sorunlarına göre ayrılır, acil, infektif ve hastalıklı birey yanında, kontroller, checkup ve erken tanı ve yaklaşımlar, diyabet değil, kan şekeri kontrolleri yapılmaktadır.

MAA Ders Notları /Yaşam Hakkı

Yuvarlak-Birey Hakları-Civil Privilege

- Her birey ayrıdır
- Haklarda Eşittir
- HAK edişe göre
- Birey Hakları Önceliklidir
- Tüm güçlerden korunmalıdır
- Bilgilendirme ile Rızası alınmalı
- Kural YOK
- İlke VAR

Prof. Dr. M. Arif AKŞİT

İnsan Haklarına Göre Yasal Düzenleme

---insan haysiyetinin dokunulmazlığı (madde 1)
---ve yaşama hakkı (madde 2);
---doğruluk hakkı (madde 3);
---güvenlik hakkı (madde 6);
---kişisel verilen korunma hakkı (madde 8);
---ayırım gözetilmemesi hakkı (madde 21);
---kültürel, dini ve dil farklılığı hakkı (madde 22);
---çocuk hakları (madde 31);
---yaşlı hakları (madde 25);
---eşit ve adil çalışma şartları hakkı (madde 31);
---sosyal güvenlik ve sosyal yardım hakkı (madde 34);
---çevresel korunma hakkı (madde 37);
---tüketici koruma hakkı (madde 38);
---taşınma ve ikamet özgürlüğü (madde 45).

Şekil 7: Birey merkezli yönetim

Sonuç

Yoğun Bakım Standartları, 17086 sayı ve 13.08.2007 tarihli Resmî Gazete’de yayınlanan ve daha sonra aynı şekilde yaklaşımların teyit edildiği, III. Düzey Yenidoğan Yoğun Bakımlarda, Özellikle gebelik haftası 32 ve altında olan bebeklerin bakımında uzman ve sorumlu uzmanın olmasının gerekliliği belirtilmektedir. Bu yaklaşımda, sorumlu uzman, tek hekim olarak değil, hekimlik işlevi olarak bireyi, prematüre bebeği merkeze alarak, bilimin ışığında, olgunun cevabına göre medikal uygulamaları yapmayı güdülemelidir. Yaklaşımlar, bilimsel boyutu, fizyolojik temeli, sağlıklı olma durumunun temini, sürdürülmesi ve idamesine yöneltmekte ve hastalanmama ilkesindeki yaklaşımların insan hakları etik ve bireye göre oluşması yapısında öne çıkmaktadır. Artık hekim gelip order yaparak yaklaşım yerine, hastanın devamlı izlem ile bebek/hastanın tıbbi gereksinimlerine göre, gelişen durumlara göre, hemşire ve sağlık personelleri ile birlikte, ayrıca farmakolojik açıdan da eczacılar, özellikle klinik eczacılık öne çıkararak yaklaşım planlamaktadır. Kısaca artık süreci ve yapılacakları tanımlayan ve kısaca hocalarımız bebeklerin kendisi olmuştur.

Fetal yaşamda Fetusun haklarının etik boyutu, birey hakları çerçevesinde bakıldığında net tanımlanabilmektedir.

TABLO 1: ŞENER-AKŞİT Algoritması (Perinatal çelişkide Etik değerlendirmeler) *

Çelişki	Olasılıklar	Eylem	Etik Denge	Yasal Notlar
YOK	<p>Tüm menfaatler aynı yöndedir</p>	Uygula.	VAR	Aynı yönde, olumlu
VAR	<p>Anne/kadın hakları ön plandadır</p>	Fetüs yararına karşı olası uygulama yapılır	Anne tercihi ve yararı ile tıbbi karar aynı yöndedir	Annenin otonomisi dikkate alınmaktadır
VAR	<p>Anne/kadın tercihi çelişmektedir</p>	Annenin seçimine karşı yararlılık ilkesi ile olası davranış	Anne ve fetüs yararı çelişmektedir, tıbbi gerekçe ön planda olmalıdır	Anne tercihinin göre etik çelişki vardır. Tıbbi karar gerekirse mahkeme kararı çıkarabilir
VAR	<p>Tıbbi gereksinimler uygulamayı etkilemektedir</p>	Tercihlere karşın uygulama için mahkeme kararı gereklidir	Anne tercihi anne zararına olmamalıdır	Anne yararına göre anne ve fetüs tercihleri aksi yönde oluşmaktadır. Tıbbi karar öne çıkmaktadır. Tıbbi karar kurul tarafından yeniden irdelenmesini gerekli kılabilir.
VAR	<p>Örneğin fetüs anomalisinin durumu tıbbi yönü etkilemektedir</p>	Gebelik bakımı dikkatlice izlenmeli ve karar klinik verilere göre yeniden değerlendirilmelidir	Annenin yararı ile otonomisi dikkate alınmalıdır	Anne tercihi ve yararı tıbbi karar yönündedir

VAR	<p>Annenin tercihi tıbbi öneriye ters olup girişimi etkilemektedir</p>	Gebeliğin sonlanması için mahkeme kararı gerekebilir, örneğin anomali hafif ise gebelik devam ettirilebilir	Anne tercihi yasal mevzuata uygun olmalıdır, değilse tıbbi karar geçerli olmalıdır	Anne tercihi yarar ve tıbbi kararlar çelişmektedir. Gebeliğin izlemi ile fetüs izlenmelidir.
VAR	<p>Gebelikteki izleme göre tıbbi yaklaşım değişebilmektedir</p>	Anne kararı net olmaması durumunda, gebeliğin takibi gerekir, tahliye için mahkeme kararı istenebilir	Fetüs anomalisi karar verdirici olabilir. Eğer anne yaşamı riskli ise tıbbi girişim zorunluluk taşır	Anne tercihi yarar ile çelişebilmektedir ve gebelik izlemi gereklidir.

*Not: 9th Dünya Perinatoloji Kongresi, Berlin 2010'da bildiri olarak sunulmuştur. Makale: ESTUDAM Yenidoğan Dergi, 1 (2): 50, 2016.

M. A. Akşit Koleksiyonundan